Nagyvárad, 1896. II. évfolyam 211. szám. Csütörtök, szeptember 10.

Előfizetési árak:
A kiadóhivatalban átvéve:
Egész évre . . . 6 frt — kr.
Negyedévre . . . 1 » 50 »
Helyben naponkint hordva:
Egész évre . . . 8 frt — kr.
Negyedévre . . . 2 frt — kr.
Vidékre postán szállítva:
Egész évre . . 10 frt — kr.
Negyedévre . . 2 » 50 »

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP.

Megjelenik mindennap, a hétfői és ünnep utáni napok kivételével

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Apáca-utca 3. sz.

A szerkesztőség kéziratok visszaadására vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 4 kr.

NAGYVÁRAD, szeptember 10.

Állam és társadalom.

Budapesten a közmüvelődési egyesületek kongresszusán kivül e héten még három más kongresszus ment végbe, mely utóbbiak közt az iparosoké bir nagyobb körre terjedő jelentőséggel, mint alább olvasható.

Ezek a kongresszusok, főképpen pedig a közmüvelődési egyesületek kongresszusa két nagy tanulságot nyujt az országnak.

Az első az, hogy a honfoglalás ezeréves fordulója alkalmából eddig megtartott valamennyi kongresszus az illető érdekelt köröknek elégedetlenségét tolmácsolta, egyuttal pedig annyi mindenféle kivánságot fejezett ki, javitást s orvoslást sürgetett, hogy ezek együvé foglalva egész kis könyvtárt adnának. Ezt a jelenséget nem akarjuk tulbecsülni. Az embernek mindig vannak óhajai s ezek a tökéletesség felé vezető ut mérföldjelzői azoknál, akik munkálkodni s mindinkább javulni óhajtanak. Mégis oly tömeges panasz s kivánság nyilatkozott meg e kongreszzusokon, különösen pedig oly soknemü igény s jogos követelés jutott kifejezésére a legkülönbözőbb társadalmi rétegek csoportjai részéről, hogy lehetetlen eme jelenségekből más következtetést levonni annál, hogy mindezek a legkülönfélébb foglalkozások, társadalmi körök csalatkoztak abban a várakozásukban, melylyel az állam irányában mint annak penzbeli s vérbeli adófizetői teljes joggal viseltethettek. Az állam egy szóval nem ád egyenértéküt annak fejében, amit polgáraitól elveszen.

A másik tanulság abban áll, hogy a kongresszusokban megnyilatkozott társadalom, mintha csak annak különböző időben összegyült elemei Kárpátoktól Adriáig összebeszéltek volna, kimutatta önálló, az államtól független teremtő erejét és annak többé-kevésbbé bámulatos alkotásait. Csattanó példa erre a közmüvelődési egyesületek müködése, mely leggyakrabban az állam hozzájárulása nélkül, vajmi sokszor annak ellenére nagy sikereket ért el. Ugyanezt látjuk a többi társadalmi intézménynél, melyek egyikének sincs más rugója, mely közhasznu tevékenységüket inditja s vezérli, mint az önzetlen hazafi s polgári erény. Ezek mellett az állam, különösen annak kormányzata eltörpül, és ennek a kormányzatnak tagjai oly szinben tünnek föl, mint a herék egy méhkasban a sok milliónyi dolgos és hasznos méh mellett.

Az állam abszorbeálja a nemzet erőit és nem produkál; a társadalom nyujtja neki az erőket és még emellett is tud annyi fölös erőt egybegyüjteni, hogy mézet gyüjtsön a jelen nemzedéknek és az utódok számára is, holott az állam a különböző államkölcsönök által a jövő nemzedékek erőit is lekötötte.

Tovább is lehetne folytatni az összehasonlitást és minél behatóbb és kiterjedtebb módon alkalmaznók ezt, annál nagyobb volna az ellentét a kettő között. Az eredmény egyébiránt egy s ugyanaz: az állam meddő, a társadalom termékeny.

Ennek sok okát lehetne adni, de legfőbb oka mindig abban található föl, hogy a modern állam nem az összes polgárok üdvét tartja szem előtt, hanem párturalom lévén s kormányzalát fenn akarván tartani, csak amaga pártembereivel törődik, azoknak hasznát s érdekét ápolja és minden egyebet mellőz, sőt ellenség gyanánt üldöz mindent s mindenkit, ami s aki nem keresi a maga magán javát a közügy rovására vagy ami már nem talál helyet a természetszerüleg szükre szabott keretben, melynek neve pártérdek.

Amily elszomoritó ez, épp oly vigasztaló látni a társadalmi független munkálkodás előhaladását, mely nemcsak halomra dönt minden modern államelméletet, hanem biztos kezességet nyujt az iránt, hogy ez a társadalmi ernyedetlen munka, melyben résztvesz a nemzet vallás- s pártkülönbség nélkül, végre is győzedelmeskedni fog a párturalom egyoldalusága és szükkeblüsége fölött.

———

A „TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

Költő álma.

Irta: **RÉVFY LAJOS.**

Magas termetü, komoly képü urak tartanak a fákkal körülkeritett kórház felé; fényes, fekete czilinderükön komoran csillan meg az októbervégi napsugár; — olyan bágyadt, hogy szinte halni készül.

A segédorvos már várja őket az ajtónál, — odaérnek. Szótlanul lépkednek egymásután, mindnyájan egy nagy terem felé haladnak, csak egy, a legkomolyabb, — válik el tőlök, benyit egy magányos szobába, megnézi a számozatlan beteget, megcsóválja fejét s visszatér a konferenczia-terembe.

A közös szobából fájdalmas sóhajtások suhannak ki; a karbollal átszürt levegő ránehezedik az ember mellére; a folyosó túlsó végén léptek zaja hangzik, a falak tompán verik vissza.

— Jön az ápoló! suttogják a betegek; fölcsillan némelyik arczán a remény sugara, — a fakó arcz kipirúl . . . az ajtó melletti ágyon fájdalmasan vonaglik egy szegény napszámos, — leri arczáról a kin — bárcsak meghalnék már, — tör ki belőle az elkeseredés . . .

* * *

A különszoba lakója alszik. —

Álmodik, — szép álmai lehetnek, néha mosolyog . . .

Gyönyörü, szép idő van, a nap arany szálakat sző sugaraiból, ezek egymást kergetik a kizöldült bokrok közt; egyik-másik eltéved, bekukkan a szerény ibolya rejtekébe . . . ott marad, megcsókolgatja; az meg félénken húzódik a kökénycserje szúrós, első hajtásai alá. —

Az erdő tündére ellopja illatát, összeadja a langyos szellővel; odébb suhannak. —

Itt járkál a költő.

Kezében könyv van, de nem ir.

Gyönyörködik, — lelkét elboritja a természet szépsége, nem tud betelni az Isten remekművével.

A madarak versenyt dalolnak egymással, — de ebben a fenséges konczertben nincs egyetlenegy disszfonans hang sem.

Lelkét elragadja a hangulat, viszi . . . viszi . . . ő maga sem tudja, hová, merre; csak azt érzi, hogy minden, amit lát, fönséges, isteni; ő sem tudja, hogy-hogy nem, csak megszületik a dal, s viszi a szél szerteszét, tapsol neki egy ország . . .

* * *

. . . Mintha csak a mesebeli tündérkertben volnának. Ott lépegetnek egymás mellett, a tavasz odavarázsolta összes bájait eléjök: nyiló virágok, zöld búzatáblák. —

A szellő meglegyinti őket, tova suhan; valami sejtelem támad szivükben, egy édes, egy boldogitó.

Egymásra pillantanak s mennek tovább.

A lányka virágokat szed, pajzánul dobja oda neki, ő meg fonja-fonja.

Haladnak, minél több virágot szakasztott a lányka, annál hoszszabb a fonás; már egész a földig ér, — a gyönyör fokozódik, az ismeretlen érzés hatalmába keriti mindkettőjüket, már nem néznek egymásra, nem mernek.

A szellő visszatért, ismét meglegyintette arczukat; a férfinak egy megfoghatatlan érzés vesz erőt, nem bir magával tovább, nem is tudja, mit cselekszik, öntudatlanúl odatérdel a lányka elé . . . Az elveszi tőle a maga fonta koszorut, de visszateszi az »Ő« fejére s a *költő* földöntúli boldogsággal rebegi *múzsájának:* szeretlek . . .

* * *

. . . Elviszik egy nagy házba, lefektetik egy külön szobaágyába, nyugszik. —

Hát nini, talán beteg lett, ő maga sem tudja . . .

A hangulat fátyolát elszakitja egy-egy nyögés, egy fájdalmas sohajtás, vagy egyik-másik betegnek a csoszogása, amint a kideszkázott folyosón végigvánszorog.

Csupa sáppadt, megvékonyult arczok, — sovány, beteges szinü emberek, — oh! itt lakni valami irtóztató. —

Lapunk mai száma 10 oldal.

Vàlasztók névjegyzékének kigazitása.

Az általános képviselőválasztásokat, ha közbe nem jön a régen rebesgetett feloszlatása az országgyülésnek, a jövő, 1897-ik évben ejtik meg. Különösen ez a körülmény kölcsönöz a szokottnál nagyobb sulyt a jövő évre összeállitott választói névjegyzékének és ez serkentette a választókat, hogy utána nézzenek, vajjon az összeiró küldöttség nem hagyta-e ki őket a választók lisztájából és nem ütötte-e el őket alkotmányos jogukiól.

Hogy az éberség nem volt hiábavaló, elég példát mutat Biharvármegye és Nagyvárad. A megyében egész sereg felszólamlás volt beadva s a központi választmány jegyzőkönyve 27 ivre terjed.

Nagyvárad városánál is közel 50 választó bejegyzésére nézve adtak be felszólamlást.

Nagyvárad város központi választmánya tegnap tárgyalta a beadott felszólamlásokat.

Sal Ferencz polgármester vezette a tárgyalást; jelen voltak: dr. Hoványi Gyula, Kunyhóssy János, dr. Radó Ignácz, Reismann Mór, Bordé Ferencz tanácsos és Komlóssy József jegyző.

A felszólamlások zömét Géczy Lajos püsp. uradalmi főtiszt és dr. Schweiger Ede püspökségi ügyész felszólamlása képezték. Sajátságos véletlennek nevezhetjük, hogy a l. szert. püspökségi uradalom tisztikarának egy részét és az egyházmegyei papság közül több mint tizet kihagytak a választók sorából.

A bizottság egyik-másik tagján nagyon is meglátszott, hogy éppenséggel semmit sem konyit a katholikus egyház szervezetéhez, jóllehet képesitésénél fogva foglalkoznia kellett az egyházjoggal. Mert mi másra mutat az olyan ferde felfogás, hogy azon lelkészek, akik az egyházmegyénél vannak alkalmazva, nem lehetnek lelkészi képesitésük után választók, mivel a törvény egyházközséget emlit.

Különben a választmány elég hamar végzett a felszólamlásokkal. Csak nehányat utasitott vissza.

Felvétettek a választók névjegyzékébe.

Dr. Schweiger Ede felszólamlása folytán;
Nogely István czimz. kanonok,
Lopusny Gyula,
Dr. Szemethy Géza,
Mayer Antal,
Lindenberger János,
Tarnay János,
Léky Kornél,
Halász Gyula,
Heilinger József,
Makucz Ernő r. kath. áldozó papok;

Géczy Lajos uradalmi főtiszt felszólamlása folytán:

Bázár Győző, Szedlarik István, Tapolcsányi Dezső uradalmi tiszteket.

Felvétettek továbbá:

Kelen Béla kereskedő, Vargha Imre temetk. int. alkalmazott, Ravasz István nyug. adótárnok, Ganzler Sándor háztulajdonos, Dr. Tury Kálmán ügyvédjelölt, Schenk Emil nyug. tvszéki biró, Dr. Braun Illés, Dr. Weisz Jakab és Dr. Szathmáry J. közkórházi segédorvosok, Zeke Ferencz városi irodatiszt, Stettner István kereskedők, Schwartz Ignáczot, Kovács Béla okl. gyógyszerészt, Dr. Schütz Gyula ügyvédjelölt, Varju György kántortanitót, Berger Jenő könyvvezetőt, Dr. Stettner János ügyvédjelölt, Ifj. Pintér János háztulajdonost, Boross Imre háztulajdonost, Illés Sámuel háztulajdonost, Szőke János háztulajdonost, Szarka Sándor háztulajdonos, Szivák József házt., Magdics Károly tanitó, Nánássy Károly háztul., Simon Lajos háztulajdonos.

Nem vették be a választók névjegyzékébe; illetve visszautasitották a következőket:

Hoffman Henrik, Sausek Gábor, Tilla Gyula uradalmi tiszteket, Bardon Ferencz irnokot, Graff Ottó szakácsot, Kágyi Lajos városi tb. fogalmazót, Krupka Károly háztul., végül Nyáry Ignácz r. kath. áldozó papot, ki mint egyházmegyei actuariarus kérte a felvételt. A bizottság nem látta igazolva, hogy Nyáry Ignácz felszentelt lelkész s az 1895. évi adóösszeirásnál sincs felvéve az adózók közzé. Ezen határozat ellen azonban felebbezésnek van helye a biráló választmányhoz, hol a lelkészi állás beigazolása után majd másként határoznak.

Végül még Gergely István irnok kiigazitás iránti kérelmét teljesitették.

Pápai bréve a szabadkőmüves-ellenes kongresszusról.

XIII. Leó pápa ő szentsége a trienti szabadkőmüves-ellenes kongresszus intéző bizottsága elnökéhez a következő brévét intézte:

Szeretett fiunknak

Alliata Vilmosnak

a szabadkőmüves-ellenes egyesület és kongresszus elnökének üdvözletünket és apostoli áldásunkat!

Szeretett fiunk! Mindig nagy megelégedésünkre szolgál, ha a katholikusok főpásztoraik vezetése alatt összejönnek tanácskozásra a vallás érdekében. Napjainkban pedig, miután isten az ő végtelen jóságában kivánságainknak sikert ad, az ilyen tanácskozások egyre gyakoriabbak.

Most, szeretett fiunk, értesitettél bennünket, hogy az általad vezérlett egyesületnek szándéka kongresszusra hivni össze minden nemzetek küldötteit Trientbe, hogy a naprólnapra vakmerőbben fellépő szabadkőmüves szekta leküzdésére tanácskozást folytassanak és magukat, ugy mint másokat is, ellenállásra és harczra buzditsák ellene. Egyebektől eltekintve, mi különösen egy okból teljesen helyeseljük ezt a szándékot. A népek közt ugyanis egyre jobban utat tör magának a meggyőződés, hogy ugy az egyházra, mint az államra nézve igen károsak a titkos társaságok.

Mi ezek felől már több alkalommal nyilatkoztunk, különösen Humanum genus és egyéb enciklikáinkban, a melyeket az olasz katholikusokhoz intéztünk 1890. és 1892-ben. Fáradozásainknak sikere nem maradt el és azt a határozatot, hogy a kongresszus tartassék, mi szivesen tekintjük fáradozásaink egyik gyümölcsének, miután remélhető, hogy a kongresszus a résztvevők száma és állása, valamint az ott tárgyalandó kérdések fontossága folytán meg fog felelni a hozzá füzött várakozásnak.

Hogy azonban a remélt siker el ne maradjon, szükséges, hogy a kongresszus tagok a baj gyökerére tapintsanak és szorgosan kutassanak az eszközök után, a melyekkel a terjedő szekta ellen müködhetni. Mi ez eszközöket emlitett enciklikáinkban már jeleztük: ott, a hol a szabadkőmüvesek legvakmerőbben terjeszkednek, a ti védekezéstek is a legbátrabb legyen. A pápai iratok tehát ugy tekintessenek, mint határozott utasitások, a melyeket lelkiismeretesen meg kell fogadni, ugy nektek a tanácskozások folyamán, mint mindenkinek, a ki az ügynek szenteli talentumát és erejét.

Mindenesetre pedig az elvetemedett istentelenség és a szekta müködése kevesebb kárt fog okozni és önmagában megsemmisül, ha a katholikusok igyekeznek a szabadkőmiveseket igazi mivoltukban leleplezni, mert ezek biznak a hazugságban és titoktartásban. Ha azonban letépjük álarczukat, akkor minden kereszténygondolkozó visszautasitja gonoszságukat és megveti.

Azért üdvözlünk téged szeretettel Krisztusban vállalkozásodért és imádkozunk, hogy Isten legyen kegyes hozzád. Hiszszük, hogy a kongresszus a katholikusokra nézve ujabb ösztönzés lesz, hogy a tévelygő kimélése mellett a tévelygést nem kimélitek, és nem fogjátok engedni, hogy a drága javak, amelyeket Jézustól kaptunk, veszélyeztessenek. Fogadd kedves fiunk és fogadják a kongresszuson résztvevők az égi kegyelem záloga és jóakaratunk jele gyanánt szeretettel az Urban apostoli áldásunkat.

Kelt Rómában szeptember 2-án 1896.

XIII. Leó pápa.

. . . Az éjfél szürke, monotom csendjébe belevegyül egy távolról jövő zaj, mindig erősebb lesz; idegeire kellemesen hat, fölül ágyában, hallgatózik. —

Egyszerre szobája megtelik égi fényességgel, sugárkévék öntik vakitó fényöket, a sugárözönben bágyadtan megjelenik az ő régen látott múzsája.

Arcza szomoru, kezei erőtlenül hanyatlanak le, nyakában aranyláncon függ a lant . . .

Hah! . . . de mi az? . . . Az Isten szerelmére, szóljatok; mert meg őrülök . . . Kezeivel czéltalanul hadonáz, idegei elgyengülnek, feje elkábúl, erőtlenül hanyatlik le vánkosára, végigrázkódik.

. . . Muzsája nyakán a lant el volt törve . . .

* * *

A többiek már mind elsiettek, csak a főorvos maradt ott.

Mintha maga-magának sem akarná hinni Perczekig tartja kezében betege üterét, — gondolkozik, elméláz, — előszedi az orvosi tudomány összes eszközeit. —

De hiába.

Az üterek mindig lassabban vernek, a beteg arcza nyugodtá válik.

A komoly férfi megretten gondolatától: itt már emberi tudomány nem segit, onnan fölülről várja.

Becsöngeti az ápolót, valamit súg a fülébe; az kimegy, ő ott áll, tovább, kezeit összekulcsolja, ugy mormogja magában: én édes betegem . . .

. . . Kinnt az utczán csöngés hallatszik; az arramenők letérdepelnek, keresztet vetnek magukra s imádkoznak, mig az Isten szolgája el nem tünik a szomoru épület falai között.

Imádkoznak; valakinek a lelke Istenéhez tér, fájdalmasan rebegik: »Adj uram örök nyugalmat neki!«

A kis szobában ott állnak egymás mellett a hit és a tudomány, hogy amit az utóbbi nem adott meg, kiszolgáltassa a másik.

A beteg arcza nehány perczre felvidúl szemeit fölnyitja, áhitatos tekintetet vet gyóntatójára, de ebben az egy pillanatban benne van minden . . . minden . . . az enyhülés, a megnyugvás . . . azután lezáródnak szemei, magasratörő lelke ott szárnyal már az égi haza felé.

A pap, az orvos szótlanul állnak mellette; az egyik imádkozik, a másik! . . . talán, szintén . . .

A hosszú folyosón esteli homály uralkodik; a hüvös szél végignyargal rajta. —

Az orvos hideg borzongást érez hátán, begombolja kabátját s kimegy az élők közé.

Az egyhangu lépések zaja elhangzik, azután csönd lesz mindenfelé.

Ellentmondás.

Horánszky Nándor, a nemzeti párt elnöke, országgyülési képviselő, szept. 7-én tartotta beszámoló beszédét választói előtt Szepsiben.

E kiváló politikusnak nyilatkozatai kivált pénzügyeink megvilágitása körül birnak nagy jelentőséggel; a kvóta kérdésében kiadott röpirata, melyet mi is rokonszenvesen ismertettünk, szinte egyedül áll magában s fontosság-

ban messze tulszárnyalja a naponkint ez ügyben felmerülő véleménynyilvánitásokat.

Amidőn kiváló tehetsége iránt ekképpen kifejezzük elismerésünket, határozottan meg kell tagadnunk tőle a következetességet az egyházpolitikai kérdések terén.

Beszámolójában is áthidalhatatlan ellentmondásokba keveredett.

Kijelentette ugyanis, hogy a polgári házasságról szóló törvényt nem szavazta meg; okait a következőkben adta elő:

»mert annak eredete politikailag nem a meggyőződésnek, hanem részben a politikai hatalom megtartásának, az önfenntartásnak, részben az *ellentétes konfesszionális áramlatok* versengésének forrásából fakadt és éppen ezért át is csapott a teljes *radikalizmusba*;

»mert a *szükségesség határait* tullépte, a mennyiben a szerintem is elkerülhetlen házassági jog egységességének, a civil judicatura behozatalának és a szükségbeli, vagy fakultativ kötés minden képzelhető igényt kielégitő formájának határain tulment, holott sohasem hallottam arra esetet, hogy valakinek a feje a miatt fájult volna meg, hogy a házasságot nem a jegyző, hanem a pap kötötte meg;

»mert a kötelező forma behozatalának *előfeltételei nem voltak meg* és éppen e miatt a népre zaklató rendszabályokat volt kénytelen behozni;

mert a kötelező forma behozatala az államra és a községekre részint direkt, részint indirekt alakban *több millióra menő terheket ró*, holott a közterhek e nélkül is elég nagyok;

»mert végül oly országban, mely sokféle és több hatalmas vallásfelekezetből áll, *előre láthatók voltak azon konfesszionális surlódások*, melyek tényleg be is következtek és *nemcsak a pártokat, nemcsak a társadalmat bontották szét*, nemcsak kormánykriziseket szültek; de *az egész közéletet megmérgezték* és a legutálatosabb versengésnek martalékául dobták oda.«

És ez a férfiu, aki ugy okolja meg azt, hogy nem szavazta meg a polgári házasságot, mégis azt ajánlja a választóknak, hogy nyugodjanak meg mindenbe: a radikalizmusba, a szükségtelen, káros és költséges, sőt veszedelmes ujitásba. Mi több ez a férfiu, aki elsőrendü kapaczitás a pénzügyi téren, még azt is ajánlja az adófizetőknek, hogy viseljék csak a *több millióra rugó indirekt megadóztatást*, melyet a polgári házasság maga után von és évről évre nagyobb mértékben igényelni fog.

Ez az ellentmondás könnyen megmagyarázhatja a nemzeti párt bomlását: elismerik, hogy az ugynevezett egyházpolitikai reformok nem érnek semmit és hogy veszélyesek is, még sem akarnak rajtuk s az általuk okozott ferde helyzeten javitani, sőt a választópolgárokat is akarják visszatartani a reviziótól.

Ez következetlenség, ez az elismert rossznak helyeslése. Ezzel a magaviselettel szemben sokkal őszintébb azok magatartása, akik félremagyarázhatatlan határozottsággal foglaltak állást e kérdésben.

Végül kuriózumképpen meg kell jegyeznünk, hogy Horánszky Nándor szemben a katholikus egyházzal, a trienti egyetemes zsinattal, a pápával, főpásztorokkal azt akarja elhitetni, hogy a polgári házasságban nincsen vallás elleni támadás. Ugy tudjuk, hogy Horánszky Nándor katholikus. Ez a vallomása azonban nem tanuskodik róla.

———

ORSZÁGGYÜLES.

A képviselőház ülése.

Elnök: Berzeviczy Albert.

Jegyzők: Schóber Ernő, Molnár Antal, Hévizy János.

A kormány részéről jelen vannak: Bánffy Dezső báró, miniszterelnök, Erdély Sándor.

Elnök: délelőtt 10 órakor nyitja meg az ülést.

Hitelesitették a mult ülés jegyzőkönyvét.

Elnök: Jelenti, hogy Tisza Kálmán egy havi, Pantocsek Rezső 5 havi szabadságot kér.

A Ház a szabadságot megadja.

Goldis Jánost, megválasztása 30 nap alatt kérvénynyel nem támadtatván meg, végleg igazolták.

Következik a napirend:

a bünvádi perrendtartásról

szóló törvényjavaslat részletes tárgyalása.

Az 1—4. §§-okat a Ház vita nélkül megszavazza.

Az 5. §-nál

Mérey Lajos: Határozati javaslatot nyujt be a magánigényeknek perre utasitása tárgyában.

Chorin Ferencz, előadó: A határozati javaslatot elfogadja.

A Ház a §-t Mérey határozati javaslatával fogadja el.

A 6. §. vita nélkül megszavazzák.

A 7. §-nál szól:

Szalay Károly: Azt javasolja, hogy a külcselekmény előleges megállapitásánál ne csak a polgári, de bármely bíróság határozata se befolyásolhassa a büntető bíróságot.

Chorin Ferencz, előadó: A hat. javaslatot elfogadja.

A Ház a §-t Szalay módositásával fogadja el.

A 8—12. §§-okat elfogadják.

A 13. §-nál:

Polónyi Géza: Kifogásolja, hogy a szakasz intézkedése folytán a választási visszaélések miatt, ha az ügyeik elejti a vádat, a választóknak nem áll jogában a vádat föntartani. Ennek orvoslását kéri.

Erdély Sándor igazságügyminiszter: Kimutatja a szakaszból, hogy a sértett mindig emelhet vádat, a választási visszaéléseknél pedig szintén van sértett, aki bármikor emelhet vádat. A gyakorlat különben meg fogja mutatni, hogy e szakasz minden tekintetben ki fogja elégiteni. Kéri a határozati javaslat mellőzését.

Mérey Lajos: Két stiláris módositást ajánl.

Erdély Sándor igazságügyminiszter: A stiláris módositásokat elfogadja.

A Ház a §-t Mérey stiláris módositásaival fogadja el.

A 14. §-nál

Batthyányi Tivadar gróf: Fiume és a magyar terület közti jogegység érdekében szól fel, mire

Erdély Sándor igazságügyminiszter: Megnyugtatja Batthyányit, hogy a jogegység fentartása a kormány törekvését is képezi.

A Ház a szakaszt elfogadja.

A 20. §-nál

Polónyi Géza: A §-ból a közigazgatási hatóságokra vonatkozó intézkedések kihagyását kérte.

Erdély Sándor igazságügyminiszter hozzájárul a módositáshoz.

Herman Ottó: Ugy látja, hogy a képviselők nincsenek jelen határozatképes számmal, amit konstatálni kér.

Elnök: A képviselő urak meg fognak számláltatni. (Megszámlálás után.) A képviselő urak megszámláltatván, kitünt, hogy 106-an vannak jelen s igy a Ház határozatképes. A 20. §. senki által meg nem támadtatván, a Ház azt elfogadja.

A 29. §-t *Mérey* Lajos és *Chorin* Ferencz előadók rövid felszólalása után a Ház változatlanul elfogadja.

A 30 §-t *Polónyi* Géza rövid felszólalása után elfogadják.

A 33. §-hoz

Chorin Ferencz előadó: E szakasznak első bekezdéséhez az igazságügyi bizottság módositást ajánl.

A Ház a szakaszt az igazságügyi bizottság módositásával fogadja el.

A 39. §-nál

Polónyi Géza stiláris módositást ajánl.

Mérey Lajos: Szintén stiláris módositást ajánl.

Chorin Ferencz előadó és *Erdély* Sándor igazságügyminiszter rövid felszólalása után a Ház a szakaszt a beadott módositásokkal együtt elfogadja.

A 41. §-nál

Chorin Ferencz előadó: Az igazságügyi bizottság módositását ajánlja e szakaszhoz.

Szalay Károly: Stiláris módositást nyujt be.

A Ház a szakaszt a beadott módositásokkal együtt elfogadja.

A 42. §-nál

Polónyi Géza: Stiláris módositást ajánl.

Elfogadják.

A 43. és 46. §§-oknál

Chorin Ferencz előadó: Az igazságügyi bizottság nevében módositásokat ajánl.

A Ház a módositásitásokat elfogadja.

A 47. §-nál

Plósz Sándor: Javasolja, hogy a szakasz első bekezdésében mondassék ki, hogy a kiskoru törvényes képviselőjét is megilleti a vád joga.

A Ház a módositást elfogadja.

A 48. §-nál

Chorin Ferencz: A szakasz második kikezdését kihagyni javasolja.

Az 54. §-nál

Mérey Lajos stiláris módositást ajánl.

Erdély Sándor igazságügyminiszter *Szalay* Károly, *Remete* Géza és *Chorin* Ferencz felszólalása után Mérey Lajos módositását visszavonja.

A Ház a szakaszt váttozatlannl elfogadja.

Elnök: Az ülést 5 perczre felfüggeszti.

(*Szünet utan.*)

A 62. §-nál

Polónyi Géza: módositást nyujt be.

Chorin Ferencz előadó: A szakasz harmadik és negyedik kikezdésére vonatkozólag ad be módositást.

A Ház e módositásokat elfogadja.

A 63. §-nál

Mérey Lajos: Azt javasolja, hogy a terheltfelek és védője az ügy iratait és csatolmányait ne csak megtekinthessék, hanem azokat le is másolhassák.

Chorin Ferencz előadó: Mérey módositását mellőzni kéri és uj modositást nyujt be.

A Ház a szakaszt az előadó módositásával fogadja el, Mérey módositását mellőzi.

A 78. §-nál

Mérey Lajos: Módositást nyujt be, hogy a határozat a fogva levő egyén helyett ne csak föl olvastassék, hanem meg is magyaráztassék.

A Ház a módositást elfogadja.

A 84. §-hoz

Chorin Ferencz előadó ajánl módositást.

A Ház a szakaszt az igazságügyi bizottság módositásával foglalja el.

Ezzel az ülés véget ért.

Gróf Zichy Nándor és A Hon.

— Jókai Mórtól. —

Zichy Nándor gróf a pártgyülölet nemtelen vádakkal s aljas rágalmakkal üldözi, mióta élére állt annak a mozgalomnak, melynek czélja, hogy a magyar honpolgárok milliói szabadok legyenek lelkiismeretükben, szabadok legyenek, szellemi s anyagi érdekeik érvényesitésében.

A rosszakarat és a tudatlanság beállott ama vádak s rágalmak terjesztőjének és a legképtelenebb hazugságokat akarja elhitetni a közönséggel, melyről föl meri tenni, hogy se esze, se szive nincs a helyén.

Ezt az ocsmány játékot megunta már Jókai Mór, koszorus költőnk is tétlenül nézni és igazságszeretetétől indittatva — mint már előző számunkban röviden je-

leztük — czikkelyt irt a Nemzetbe, melyben gr. Zichy Nándornak ez a politikai ellenfele kimutatja, hogy a nemes gróf már akkor buzgólkodott a magyar nemzet jogai- s igazaiért, midőn mostani vádlói még életben sem voltak vagy épp akkortájt születtek Munkácson.

Jókai czikkelyét épp ez okból im itt adjuk egész terjedelmében.

Sohasem irtam volna meg ezeket a dolgokat, a miket (a többiekkel együtt) ama történelmi látyol átlátszó tüllszövete takar: (igaza van annak a természettudósnak, a ki azt az elméletet állitotta fel, hogy a ragályterjesztő baczillusokat ellenkező baczillusok rájukbocsátásával kell elpusztitani: tehát az emlékezet spóráit a feledékenység baktériumaival, ha már többször ismételve, sajtóban és népgyüléseken fel nem lett volna emlegetve, hogy volt egy idő, a melyben gróf Zichy Nándor egy szabadelvü lapnak az alapitásában részt vett; — mostan pedig ....!

Elmondom az egészet, hogyan történt.

A hatvanas évek elején, a Schmerling-uralom alatt, (a mire nem elég fátyolt vetni: a pokrócz sem elég vastag annak, hogy eltakarja: még azon is keresztülbujnak a férgek), egy csomó igazlelkü hazafi összebeszélt, hogy ennek az abszolutizmusnál százszorta gyülöltebb rendszernek, ennek a kancsukaütésnél kinzóbb kikötözésnek megellenzésére egy független magyar lapot adjanak ki. Ez alapitók közt volt Tisza Kálmán, Almássy Pál, gróf Károlyi Sándor, báró Podmaniczky Erigyes, gróf Keglevich Béla, Ivánka Imre, Beniczky Lajos és én. Még többen is.

Gróf Zichy Nándor nem volt közöttük.

1863. január első napjaiban indult meg a nagy alaku napilap: a szabadelvü Magyarország korifeusai irtak bele: én is egy történelmi regényt kezdtem meg a tárczájában a szabadság-harczból. A közönség nagy részvéttel fogadta. Háromezer előfizető gyült össze, hirdetmény is akadt elég. A legfényesebb kilátások között indultunk meg. Szó sem volt az alapitók nagylelküségének igénybevételéről. Csupán a biztositék letelénél lépett elő Almássy Pál, kezeimbe téve a 10,000 forintot, a mihez én még 500 forintot toldottam; mert a kegyelmes német abban az egyben respektálta a magyar közjogot, hogy »a midőn az 1848-iki magyar törvényhozás 10 ezer pengő forintban állapitotta meg egy naponkint megjelenő politikai lap biztositékát, utánaszámitotta, hogy ez »osztrák értékü« forintokban 10,500 forintokat tesz ki.

Tehát egy hónapig duzzadó vitorlákkal haladt előre A Hon.

Egy februári reggel odajön hozzám Ivánka Imre, A Hon közgazdászati rovatának I. I. jegyü belmunkatársa s kihuz a zsebéből egy terjedelmes kéziratot.

— Almássy Pál küldi neked ezt a czikket: szerzője gróf Zichy Nándor: olvasd át, ki lehet-e ezt adni A Honban?

Kapva-kaptam utána.

— No csak ne kapj utána olyan mohón, mondá Ivánka Imre barátom. Ez a czikk már megfordult Kemény Zsigó kezén is. A gróf természetesen közelebb áll Deák Ferencz organumához, mint a mienkhez: a czikk a Pesti Napló számára lett irva; de Zsigó azt mondta rá, mikor elolvasta, hogy köszöni szépen a grácziát, hanem ez idő szerint még sokkal jobbnak találja a kosztot a Steinschreiber csárdájában, mint a Károly-kaszárnya kantinjában.

(Már ekkor egy kollegánk, Tóth Kálmán, a Bolond Miska szerkesztője, ott kosztozott: holmi kinyomatott politikai szójátékért.)

Az én kezembe tehát ugy került Zichy Nándornak a nagynevezetességü politikai értekezése, hogy Kemény Zsigó megérezte rajta a börtönszagot.

Elolvastam tehát végig. Tizenkét irott oldal volt. Csupa merő tények, adatok és igazságok összeállitása, a mely felfoghatóvá teszi a Schmerling által, megkisérlett összalkotmányu egyesitett monarchia lehetetlenségét. Különösen az osztrák és magyar közgazdasági, nemzetgazdászati és pénzügyi érdekeknek ellentétei voltak alapos tanulmányozással feltüntetve. Igen okos czikk volt.

— Én ezt, ha a nyakam utána szakad is, kiadom.

— No csak olvasd végig; mondá Ivánka Imre.

Az utolsó két lapon következtek aztán az egész expozénak a korollárium. Hogy minő veszedelmek fognak Magyarországnak ezen gyötörve kényszeritéséből a monarchiára bekövetkezni. Prófétai lélek nyilatkozott e sorokban.

En el voltam a czikk befejezésétől ragadtatva.

— No, ha egy gróf Zichy Nándornak volt bátorsága ezeket megirni, hát nekem lesz bátorságom ezeket kinyomatni.

— No csak gondold meg a dolognak a végét, mondá Ivánka Imre.

— Hát mi lesz belőle? Legföllebb becsuknak érte Tóth Kálmán mellé; eltártlizunk ketten.

— Hiszen ha csak az lenne belőle, hogy téged fülön fognak; mondá Ivánka; de az lesz belőle, hogy betiltják a Hont s uj lapra sem kapunk konczessziót.

Ez a szó kapaczitált.

— Ez is igaz. Az utolsó két lapja a kéziratnak azokkal a prognostikonokkal minden értelemzavarás nélkül el is maradhat. De előbb meg kell kérdeznünk az illusztris szerzőt, ha vajjon beleegyezik-e czikkének ilyszerü megcsonkitásába?

— Előre beleegyezését adta nekünk a gróf, hogy törölhetünk a czikkéből, a mit akarunk, csak beleirnunk nem szabad semmit.

Én tehát — szivem ellenére — fogtam a veres plajbászt és a két utolsó lapot keresztül huztam vele. Azonban a befejező szakasz három kezdő sora még a megelőző lapra volt felirva, én tehát ezeket a sorokat is átveresplajbászoztam s odairtam föléjük a szerző nevét ugyanazon veres irónnal; és azzal odaadtam Ivánkának az egész kéziratot, hogy vigye a nyomdába.

Hogy miért nem semmisitettem meg azt a két utolsó lapot mindjárt, ha magam is aggodalmaskodtam azoknak ténora miatt? Hát erre az az okom volt, hogy az utolsó lapra volt irva a szerző neve sajátkezü manupropriával s az én hátamnak (még akkor az nagyon érzékeny volt) szüksége lehetett erre a fedezetre.

Másnap megjelent Zichy Nándor memorandumszerü czikke A Honban: ciceró-szedésben, négy egész hasábot elfoglalva. Én korán reggel nagy élvezettel olvastam végig még egyszer nyomtatásban a czikket, előre elképzelve, hogy milyen gyönyörü polémia fog ebből támadni: — kormánynak két szubvenczionált lapja is volt. En olyan naiv voltam, hogy azt hittem, majd azokat fogják rám ereszteni.

E közben beront hozzám Ivánka Imre s véget vet a szép illuzióimnak ezzel a szóval:

— Hej, dühös ám Pálffy Móricz a Zichy Nándor czikkéért! — Hadi törvényszék elé fog benneteket állitani a gróffal együtt: három hónapi fogházbüntetést kér ellenetek.

Nekem rögtön a keresztül huzott lapok jutottak eszembe. Ha beperelnek, a kéziratot is elkobozzák: a kitörölt résznek nem szabad a rendőrség kezébe jutni. Azonnal vágtattam fel a nyomdába, hogy a kéziratot magamhoz vegyem.

Csakhogy mikor Emich Gusztáv irodájába beléptem, már ott találtam Pulcz urat, plén parád, koszperd az oldalán, széles öv a derekán.

Ez volt a rendőrbiztos, régi ismerős: a sajtó felügyelője.

— A Hon mai vezérczikkének kéziratát jövök elkokozni: mondá hozzám fordulva.

— Odafenn lesz a szedőknél, mondám én. (Emichhel egy szembenézést váltottunk s megértettük egymást.)

En előre mentem a szük lépcsőn, nyomomban a rendőrbiztos, őt követte Emich. A nyomdába felérkezve, Emich bevezette a rendőrbiztost a faktor ketreczébe, attól követelve a kézirat előadását.

Ugyanis az a rend volt, hogy minden kiszedett kéziratot reggel egy göngyölegbe csavarva, átadnak a nyomdai faktornak, s azok aztán, mint az orgonasipok, egymás mellé állitva várják, mig megértek a betapostatásra. A faktor utánanézett s addig keresgélt, mig rájött, hogy a mult éjszaka kiszedett kéziratok még a metteur-en-page-nál vannak.

Ez a néhány pillanat elég volt nekem, hogy a metteur-en-page-al nehány szót váltsak. Potemkinnak hivták a derék embert (milyen jó orosz herczegi neve voit: igaz magyar szív mellett!) Mire a rendőrbiztos a metteur-en-page-hoz fordult, a kézirótokat előkövetelni, már akkor Zichy Nándor czikkének az utolsó lapja ott lobogott a vaskályhában. — Soha se hittem volna, hogy valaha eszkamotőr legyen belőlem.

A rendőrbiztos azonban, amint a kéziratot végiglapozta, mindjárt rájött, hogy az utolsó lapon még három kitörült sor is van.

— Hol a többi? kérdé tőlem.

— A mi nyomtatásban megjelent, az mind itt van: az utolsó lapot megsemmisitettem.

— Miért semmisitette ön meg?

— Azért, mert a befejezés nem állt logikai összefüggésben az előzményekkel; nekem tulságosan konzervativ volt a czikk vége.

Pulcz ur nagyon csóválta a fejét, aztán zsebébe dugta a kéziratnt s eltávoztában azt mondá Emicadek:

— Ugyebár ez a Jókai most azt hiszi én felőlem, hogy ez a Pulcz egy nagy mamlasz, — der Sich mit der Kirche um's Kreuz herumfuhren lässt.« (Nem tudom leforditani.)

A mire az öreg Emich ismeretes finom modorával azt válaszolá neki:

— Ez a Jókai most azt mondja magában, hogy Pulcz ur egy tetőtől-talpig becsületes, lovagias ember.

A mi igaz is.

Zichy Nándor megjelent czikke végződött ezen a mondaton:

»A leigázott nemzetek Isteneit Rómába vitték, azok polgárait a római polgárok jogaival megadományozták; de azért mégsem lettek azok rómaiakká.«

Hogy az elégetett két lapnak a szövege mi volt? arra már szószerint nem emlékszem; hanem az érdemleges tartalma eszembe jutott egyszer, — a sadowai katastrófa után.

Egyébiránt nem volt abban a czikkben semmi, ami az osztrák sajtótörvénynek bármelyik paragrafusába ütközött volna.

De hisz nem is sajtóvétségért állittatott kennünket Schmerling katonai törvényszék elé!

Csak a felolvasott itéletből tudtuk meg, hogü miféle vétséggel vagyunk vádolva.

Gróf Vázsonkeői Zichy Nándor és Jókai Mór elitéltettek Schmerling katonai törvényszéke által egy esztendei börtönre, nehéz vasban: közcsendháboritás miatt!

Tehát Zichy Nándor gróf, a nagybirtoku főur és Jókai Mór, a poéta, egy napon (vagy talán egy éjszakán) oly nagy mértékü közcsendháboritást követtek el Budapest utczáin, hogy ezzel egyesztendei nehéz vas viselésére tették magukat érdemessé.

Már biz ezt valamennyi Johann Maria Farina otkolonjai sem mossák le rólunk!

De még azonfelül nemességünk elveszitésével is sujtattunk.

A mi aztán Deák Ferencznek erre a bonmot-ra adott alkalmat: Kérdés: »Ki most Magyarországon a leggazdagabb paraszt?« Felelet: »Zichy Nándor gróf«.

Rólam pedig egy bécsi lap azt a viczczet zengedezte: »Moriz Jókai wurde in den Bauernstand erhoben«.

Az a legszebb, hogy azon a szent napon, a melyen mi ezt a hallatlan csendháboritást elkövettük, ugy szakadt a hó éjjel-nappal, hogy nem lehetett az utczán járni. Hanem, hogy még is elkövettük, azt hinnem kell; mert a szentenczia mondja.

Csak azt nem birom megérteni, hogyan került ebbe az itéletbe még a »Hon« is bele? Azt is megstrófolták egy ezer forint kauczióvesztésre. (Csendháboritásért!)

Ezt Zichy Nándor pótolta, kezembe nyomva egy ezer forint névértékü magyar földtehermentesitési kötvényt. Erre azonban Schmerlingék még harmincz osztrák forintokat fizettettek velem disagio czimén. (Nagyszerüek tudtak lenni a kicsinyeskedésben.)

A nehézvasat ugyan elengedte a katonai

főparancsnok, a mit nagyon sajnálok. Most ugyan sántitanék egy kicsitt miatta, de milyen dicsekedést követhetnék el vele.

A fogságot pedig azonnal meg kellett lépni (Germanismus; de ez benne a jó.) Egyelőre csak nekem egyedül. — Zichy Nándorra apai örömök vártak; épen az elitéltetése napja után született az első fia. Ezért megengedtetett neki, hogy egy hetet a családja kőrében töltsön.

Azalatt én egyedül voltam a budai József-kaszárnya foglya. Hiszen nem volt az fogság! A katonák egész jó pajtás módjára bántak velem. A térparancsnok, Haymerle ezredes, egész szivélyességgel fogadott, a legszebb utczai szobát nyittatta fel a számomra, a szomszédszoba várt a büntársamra. Az ezredes tökéletes magyar viczispáni arcz és alak volt: tréfás, adomázó, kedélyes ur; amint megtudta, hogy faragó ember vagyok s (rabok szokása szerint) a börtönben faragással szándékozom tölteni az időt, kölcsön adta a saját faragó szerszámait: ő is szenvedélyes faragé volt. (Itt készitettem el a feleségem mellszobrát fából). Aztán délutánonként feljött hozzbm, kihuzott az iró asztalom mellől: »ne dolgozzék már jöjjön sétálni velem!« S vitt magával a hegyek közé. Mikor megtudta tőlem, hogy feleségem odafenn lakik a svábhegyen; azt mondta, hogy »no hát látogassa ön meg: ne busuljon szegény asszony; menjen ki hozzá vacsorára: csakhogy akkor vigye magával e porkolábot is, proforma«. — Éltem az engedelemmel, a porkoláb is igen derék ember volt, hat gyermek apja.

A mellett jöhettek hozzám látogatók, jöttek is nagyszámmal s az urhölgyviziteket lekisérhettem a lépcsőkőn, egész az utczán váró ekvipázsukig. Beniczky Lajos azt mondta: »hisz ez a te börtönöd nem ér semmit: nincs ebben semmi poézis.«

Egy hét mulva aztán berukkolt Zichy Mándor is. (Semmi gróf! kolléga! Parasztárs!)

A mig az ő szobájában az ablakokat felrakták, addig az én szobámban telepedett le, itt fogadta a tiszteletére jövő térparancsnokot.

A derék Haymerle neki is ugyanazzal a szóval mutatta be magát, a mivel engem fogadta a tiszteletére jövő térparancsnokot.

A derák Haymerle neki is ugyanazzal a szóval mutatta be magát, a mivel engem fogadott: »Ich werde Ihr Haustyrann sein.«

Aztán elmondta neki, hogy miben fog az e házi zsarnoksága állani: hogy mi minden lesz szabad ő rabságának, ami már nekem meg volt engedve.

Zichy Nándor mindezt hallgatta egykedvően: ő nem találta ebben az uj belállapotban azt a humorisztikus oldalt, amit én. Azt mondá a térparancsnoknak:

— Köszönöm. Csak egy engedményt kérek. — Engedje meg ezredes ur nekem, hogy mindennap reggel elmehessek a reggeli misére a templomba. Megigértem ezt az anyámnak. —

Ez az alapja Zichy Nándor jellemének.

*

A jó Haymerle nagyot bámult e kivánságra. Ilyen óhajtást még árestánstól nem hallott. Azt, hogy én kijárjak a börtönből ideamoda, fel a Svábhegyre a feleségemhez vacsorálni, mind megengedheté a saját felelősségre; de hogy egy elitélt rab reggelenkint templomba járjon? Ez nehéz kérdés? Azt mondta, hogy ily szokatian esetre hiányoznak az instrukcziói; hanem azonnal megteszi ez iránt az előterjesztést a katonai főparancsnokságnál. A főkatonai kommando megint a maga részéről nem érezte e kérdésben a kompetenciáját kellőleg meghatározva: az tovább előterjesztette a hadügyminiszteriumhoz s mig aztán a hadügyminiszteriumtól a misére járhatás engedélye leérkezett, azalatt ő Felsége legmagasabb kegyelme megszüntette a fogságbüntetésünket s mehettünk haza.

De azért a szabaddátétel után is viseltük az elitéltetés következményeit: a nemesség elvesztését. Zichy Nándor nem volt gróf (az nem nagy baj volt neki), de én nem lehettem lapszerkesztő (hogy is ne? egy kiszabadult fegyenc!) s az nagy baj volt nekem; mert uj szerkesztőt kellett a lapnál alkalmaznom, Urházy György személyében.

Zichy Nándor még azután is többször irt a Honba érdekes czikkeket; sajátkezü fogalmazványait ma is hiven őrzöm kéziratgyüjteményemben.

De hát mind bagatelle-bajok voltak ezek ebben az esztendőben. Schmerling-provizorium, Rájxrát, katonai uralom; — nagyobb veszedelem volt ennél, a mit minden ember érzett; ur és paraszt, de még az állat is: az országos aszály.

Ez volt a rettenetes 1863-iki évnek a szignaturája.

A hó olvadásától kezdve augusztus végéig nem esett le egy csepp eső Magyarország legnagyobb részében. Az Alföld, a Bánság, a magyar Kánaán egy végtelen sivatag képét mutatta fel, a melyen nem volt semmi zöld, csak a nádas; buza, rozs kiszáradt, a tavaszi, a tengeri ki sem kelt: se széna, se szalma a barmok számára: általános inség.

Tavaly a földbirtokosok tagadták meg az adófizetést, ez évben maga a föld.

A dus Alföld birtokosai berakták téglával, vályoggal a házak ajtaját, ablakát s elmentek Erdélybe aratórészért dolgozni. A gulyákat felhajtották a Kárpátokba, le a Dunához s otthagyták telében kiteleltetésre. Jegenyehajtás kévéje volt a takarmány; hát még a kenyér; fürészporral kevert malompor! A lovakat egyszerüen lebunkózták.

Hát a kormány? A közigazgatás mit tett ez inség enyhitésére?

De már inkább csatornát tisztitok, mint hogy még egyszer e témáról irjak . . .

Hanem a magyar társadalom, az megmutatta ez évben, hogy minő hatalmat képez.

»Nem szabad Magyarországon senkinek éhen meghalni!«

Ez volt a jelszó.

Ebben egyesült minden párt, minden osztály, minden nemzetiség, minden felekezet. — És mind a két nem. — A nők versenyeztek a férfiakkal. Szerteszéjjel az országban, minden helységben, a hol nagy inség volt, népkonyhákat állitottak fel, kenyeret osztottak a népnek. —

Önként is adakozott mindenki; azonkivül is a gyüjtésnek minden módja ki lett találva. Azok között a legfényesebb sikerü volt a Budapesten rendezett jótékonysági nő bazár, melyet előkelő hölgyek rendeztek.

Ott láttuk az italmérő pavillonokban a főrangu hölgyeket, a polgárnőkkel egy asztalnál a pezsgőt töltögetni. A hölgyvilág szépségeinek gyüjteménye volt ott együtt. Azok között legfeltünőbb szépség volt egy, a konzervativ főnemesi családok egyikének urasszonya, Z— K— grófnő.

Láttuk, mikor ez a büszke urnő egy szegény parasztleánynak, ki a maga forintocskáját szintén elhozta a haza oltárára, nemcsak poharat töltött, de még kezet is szoritolt vele. (Ezt meg is énekeltük).

Almássy Pál is odajött ehhez a pavillonhoz. Gyönyörü példánya volt a magyar férfinak: egy fejjel kilátszott a tömeg közül: szelidnek látszó komoly arczczal. Nem volt mágnás, de birtokánál fogva az első magyarak egyike. Nagy eszü és európai miveltségü ember. A történelemben már fel is volt irva a neve, mint a debreczeni országgyülés határozatának főrendiházi elnök minőségében aláirójáé. Ezért halálra lett itélve, vagyooa elkobozva; az uralkodó által megkegyelmezve s ismét urrá téve.

Odalépett a bájos grófné pavillonjához, aki őt egy pohár pezsgővel megkinálta.

— Mi az ára?

— Másnak egy forint: önnek száz.

— És ha egy csókot kérnék a grófnőtől?

— A szent czélért azt is adok: annak az ára ezer forint.

Almássy Pál efővette tárczájából az ezrest: a grófnő megadta neki érte a csókot: közlátványra. »Ein Kuss in Ehren!«

Természetesen, hogy a lapok másnap egyébről sem beszéltek.

Reggel meglátogattam Almássy Pált s gratuláltam neki.

— Pedig nem okosan csináltam a dolgot: mondá ő. Ebből baj lesz. — Nem az a baj, hogy én adtam ezer forintot egy csókért, hanem hogy én kaptam egy csókot ezer forintért. Ebből a bécsiek azt fogják kiokoskodni, hogy közöttünk és a konzervativek között létrejött a fuzió. S minket csak ellenségeiknek tartanak; de a konzervativeket riválisaiknak. Ennek a symbolistikájául veszik azt a csókot.

Hiszen ha még csak a bécsiek vették volna annak!

De a turiniak is annak vették.

Azt irták rólunk, hogy árulók vagyunk.

S attól kezdve elkezdődtek az esténkinti krawallok a váci (most Károly- és Muzeum-) köruton: a demonstrációk.

Egy csoport fiatalember összeverődött a Zrinyi-kávéház előtt (a Kerepesi-ut keresztező pontján) ott elkezdtek kiabálni, nem tudom én mit: arra előrobogott a Károly-kaszárnyából egy szakasz dragonyos, a hatvani utczából meg egy cserepár, vágtatva, kivont karddal, szuronyszegezve. Akkor aztán a demonstráló tömeg futott, amerre látott. Én akkor a Szütsné-féle házban laktam s minden este volt alkalmam az ablakból ezen a látványon — szégyenkedni. Hanem Szigligetit majt agyonlőtték egy ilyen alkalommal, amint a szinházból hazamenet: az eltévedt golyó az ablakát zuzta be. Kedélyes állapot volt ez!

Az egyetlen szinházunk nézőterének emeleti erkélyét a nemzeti kaszinó birta s ettől bérelték az egész évre egyes kaszinó-tagok.

Egy este, midőn Almássy Pál a bérelt kar-székét keresi, azt már elfoglalva találja L. P. . . . Árpád bárótól, ki ekkor érkezett meg hosszasabb külföldi utjáról. Megszólitja barátságosan: »kérlek, ez az én helyem,«

— Eh, mit? vág vissza nyersen L. P. A. Én már itt ülök, tedd le magad a másik székbe.

— De ez az én zártszékem: én ide akarok ülni.

Ez egy kis kellemetlenségnek látszott.

Másnap korán reggel meglátogatott Beniczky Lajos.

— Baj van, mondá. Almásy Pál és L. P. Árpád között párbaj van készülőben. Oka egy zártszék fölötti összeszólalkozás, a minek következtében L. P. Árpád ezt irta levélban Almássynak: »Te, amint az életben nem találod meg helyedet, ugy a sziuházban sem találod meg.« Ez szándékos sértés, Almássy általam provokáltatta L. P. Árpádot, ő megnevezte segédeit: nekem kifogásom volt ellenük; most mig ők szekundánsok után lát, siess Almássyhoz s ha A Hon ügyében valami elintézni valód van, azt végezd el vele, mert az ügy kimenetele katasztrófa lesz. A párbaj élet-halálra megy.

Én azonban nem Almássy Pálhoz siettem, hanem L. P. Árpádhoz.

Rendkivüli alak volt. Testileg athléta. A kiben az olasz és magyar heves vér kereszteződött. Az egyetlen valóságos forradalmi jellem, ki valaha magyar földön élt.

Az egész Schmerling korszak alatt soha adót nem fizetett. Volt több ezer holdnyi uradalma a temesi bánságban. Azt nem engedte bevettetni, hogy ne legyen rajta termés, amit a kormány adó fejében lefoglalhasson. Egyszer a négy lovát foglalta le az adóexecutor. Akkor azokra rázárta az istállót s ott hagyta őket elveszni éhen; — de adót még sem fizetett.

Ezt mentem én megszeliditeni.

Mikor beléptem a szobájába, azzal fogadott, hogy: tudom miért jösz! Hiába beszélsz! Vagy én lövöm őtet oda, vagy ő lő engem oda, de egyikünk nem él holnap.

En aztán csak két perczig beszéltem hozzá s két percz mulva L. P. Árpád leült iróasztalához s irt egy ilyen tartalmu levelet Almássy Pálhoz: J. M. itt volt nálam: felvilágositott, vedd a hozzád intézett levelemet meg nem irottnak, sajnálom a közöttünk történteket.«

A kik L. P. Árpádot ismerték valaha, kergethetik a fantáziájukat, hogy érje utól, mi lehetett az, amivel én ezt a megfékezhetetlen jellemet rábirtam, hogy azt a szót leirja: »sajnálom«; ezt még a testvére sem hallotta tőle soha.

A párbajból e levél elküldése után természetesen nem lett semmi. Almássy Pál személyesen megköszönte nekem e szolgálatot, a mit nekem a párthüség diktált.

Hanem a veszedelem azért nem fordult el.

Az esténkinti utczai tüntetések mindennap ismétlődtek.

Ez időben Zichy Nándor tudatta velem, hogy a Honba nem fog többé irni s minden összeköttetést megszakit velünk. Az események előre vetették ez árnyékukat.

Egy napon megtudtam jó előre, hogy a bécsi kormány Almássy Pált és több kiváló politikai elvtársát az éjjel elfogja fogatni.

Nehogy azzal a kérkedéssel vádoltassam, mintha nekem valami arganizált titkos rendőrségem lett volna a kormánykörökben, elmondom őszintén, hogyan jutottam hozzá.

Szerkesztőmnek, Urházynak volt egy 48-as honvédfőtiszt jóbarátja, annak ismét volt egy osztrák főtiszt kebelbarátja a katonai főparancsnokságnál, ezen a csatornán at én a kormányzóságnak minden intézkedését előbb megtudtam egy pár órával a foganatositásnál. Igy aztán Almássy Pált is értesithettem jókor előre, hogy éjfélkor elfogják.

Vele együtt elfogták a Honnak több alapitó tagját is. A kit el nem fogtak, az menekült a vagy a külföldre, vagy haza pátriájába. Én itt maradtam egyesegyedül. Nem irt már senki vezérczikket a Honba. És nem is előfizetett rá. Egyszerre visszaestünk egy szégyenletes létszámra. Mintha megijedtek volna az előfizetők, hogy most már ő rájok kerül a sor: az olvasókat viszik a börtönre. Az inség miatt a hirdetmények is összezsugorodtak.

Én megkisérlettem a lapot a saját tehetségemből folytatni. Akkor örököltem a szülőim után egy vagyont: az ráment egészen. Eladtam magyar-utczai házamat, korábbi munkáim szerzeményét. Azt is elnyelte a lap deficzitje. Akkor adósságcsinálással folytattam a lapot. Minden hónap nyomdai költsége váltóval lett fizetve.

Az év végén már tizezer forinttal voltam adósa a nyomdásznak. Akkor az felmondta a hitelt, a jövő hónap költségeinek fedezésére már nem volt pénz! Bárátaim, elvtársaim, munkatársaim mind azt mondották, hogy nem lehet Magyarországon ellenzéki lapot kiadni: szüntessük meg a Hont a legközelebbi félév lejártával. Ugy de egynehány száz előfizető még átment a dijával a jövő félévre is. Azokat kárpótolni fogjuk a Pesti Naplóval: hisz az is derék, hazafias lap s a czenzura gondoskodása mellett alig van már különbség a két lap iránya között. Kemény Zsigmond beleegyezett s azt irta nekem: »ha te azt kivánod, hogy én elnyeljelek, hát én nem bánom: elnyellek.«

Ekkor történt az, hogy Deák Ferencz a Nemzeti Kaszinóban, a mint Keménytől meghallá, hogy a Hon a közönség részvéthiánya miatt meg fog szünni, erősen lehordta az ottan jelenlevő urakat, hogy az egyetlen ellenzéki magyar lapot el hagyják enyészni.

Ennek a Deák Ferencz felszólalásának a következése lett az, hogy másnap reggel odajött hozzám Zichy Nándor (most már ismét gróf) s azt kérdé tőlem: »Mennyi pénzre van szükséged, hogy a lapodat fentartsad?

Én megmondám neki: »Egy hónapi nyomdász számla — ötszáz forint.«

— Itt van. Ha többre lesz szükséged, szólj.

Ekkor már nem tartozott a lap munkatársaihoz.

És a következő uj félévben már ujra felsereglett a szétzüllött előfizető sereg: a Hon a saját lábára ált: nem volt szüksége senki támogatására: majd jövedelmet is hozott s tekintélyre vergődött. Egy erős párt csoportosult körülötte: a középbal.

Ez volt a Hon és Zichy Nándor gróf közötti viszonynak igaz története, a minek előadásával tartozni vélekedtem.

Zichy Nándor gróf ezelőtt 33 évvel is az volt, a mi most: hazafi; de ultramontán, a ki a börtöntől nem fél; de a pokoltól igen, — a ki szereti a hazát, de a mennyországot jobban hanem hogy mikor volt közcsendháborító? — azt itélje meg az utókor!

UJDONSÁGOK.

TÁJEKOZTATO.

☛ **Régészeti és történelmi muzeum** (Schlauch park) nyitva ma d. u. 3—5-ig 20 krért. Más időben 50 kr.
Szept. 10. Városi közgyülés d. u. 3 órakor.
» 16. Megyei évnegyedes közgyülés.
Október 3., 4., Lóverseny a nagyváradi gyepen.

* **A nagyváradi bucsu-zarándoklók.** Tegnap délelőtt érkeztek haza Nagyváradra a Pák Emil segédlelkész által Mária-Radnára vezetett bucsusok s a megérkezés után a Szt. László templomba vonultak hálaadó imára. Alig győznek betelni a ritka szép ünnepély részleteinek elmondásával, mely emlékezetessé teszi rájuk nézve az ezredév fordulóját. Ez évben különösen impozáns, lélekemelő módon folyt le a radnai bucsu. Mintegy 10 ezer buzgó lélek sereglett össze közel s távolból. Szegedről 3000-en voltak. Ez alkalommal szentelték fel a nagy templom közelében a hegyen a szegedi hivek által épitett szép kápolnát. A legnagyobb hálával emlékeznek meg a zarándok-utban résztvettek, Pák Emil mindenre kiterjedő gondos figyelméről, fáradhatlan buzgalmáról. A közeli Szentjobb községben szintén szép ünnepélylyel folyt le az ős idők óta szokásos Kisasszonynapi bucsu. A környék községeiből nagy számmal, körmenettel jelentek meg a hivek s az intelligenczia is teljes számban résztvett az egyházi ünnepélyen. Mintegy 4000 hivő volt jelen. A szent misét Zelinka József plebános végezte segédlettel s körmenetben vonultak arra a helyre, hol a hagyomány szerint Szent István jobbját őrizték. Itt dr. Vucskics Gyula theol. tanár mondott remek alkalmi szent beszédet. A szép szónoklatban fejtegette az összegyült hivek ezreinek az ezredéves forduló kimagasló jelentőségét, majd kegyeletes szavakkal magyarázta a történelmi nevezetességü hely multját. A bucsu a legszebb rendben ment végbe.

* **Mária Terézia főherczegnő a törvényhatóságokhoz.** Mária Terézia főherczegnő udvarmesteri hivatala által most küldi szét köszönetét azokhoz a törvényhatóságokhoz, a melyek férje, Károly Lajos főherczeg elhunyta alkalmából előtte részvétüknek adtak kifejezést.

* **Eljegyzés.** Dr. Mártonffy Bogdán, helybeli keresett ügyvéd és városunk társadalmi életének egyik kiválóbb tagja f. hó 9-én szerdán jegyet váltott Jakabffy Béla, csanádmegyei földbirtokos bájos leányával Ilonka kisasszonynyal. Az előkelő frigyhez a két család nagyszámu tisztelői tartós s zavartalan boldogságot kivánnak.

* **Személyi hirek.** Dr. Wolafka Nándor vál. püspök s debreczeni kisprépost ma városunkba érkezett. — Beőthy László főispán és Szunyogh Péter alispán a főszolgabirói hivatal megvizsgálására Belényesre utaztak.

* **Eljegyzés.** Báni Papp Károly püspöki uradalmi pénztárnok f. hó 8-án jegybe lépett néhai mezőtelegdi Fráter Lajos földbirtokos és Papp Józefa bájos müvelt leányával: Luizkával. A valódi vonzalomból kötött frigyörömmel tölti el a jóbarátok, rokonok és ismerősöket.

* **Templomavatás Keszthelyen.** Szép ünnepe volt kedden Keszthelynek. Az ősrégi plébánitemplomot restaurálták és fölavatására elment Vaszary Kolos hercegrimás és Hornig Károly báró veszprémi püspök. A két főpapot nagy lelkesedéssel fogadta a szépen diszitett város. A fölavatás legnagyobb részét Hornig püspök végezte, mig Vaszary biboros herczegprimás csöndes misét mondott. Az ezután következett nagymisén Ruschek Antal győr-nádorvárosi esperes-plébános mondott remek egyházi beszédet, mely mély hatással volt a hallgatóságra. A nagymise után volt a katholikus legényegyesület zászlajának szentelése, a mit a herczegprimás végzett. A zászlóanyát, Festetics Taszilóné grófnőt, szül. Hamilton herczegnőt férje képviselte.

* A **főrendiház** november 17-ike előtt nem fog nyilvános ülést tartani. A 17-iki ülésen — mint a Magyar Értesitő jelenti — a *kuriai bíráskodnsról* szóló törvényjavaslat tárgyalása van napirendre tüzve.

* **Változások a főrendek körében.** A főrendiház állandó igazoló bizottsága szept. 16-án délelőtt 11 órakor ülést tart, melyen tárgyalni fogják Piret Béla báró, továbbá Normann-Ehrenfels Rudolf és Gusztáv grófok kérvényét, örökös főrendi tagsági jogaik elismerése s a királyi meghivó levél kieszközlése dolgában; a főrendek jegyzékébe utólagosan fel fogják venni Zmejánovics Gábor verseczi gör. kel. szerb püspököt; a jegyzékből törölni fogják az elhunyt Vályi János tiszáninneni egyházkerületi főgondnok, Migázzi Vilmos gróf, Szécsen Antal gróf és Ivánka Imre nevét.

* **Áttérés.** Mezőtelegdi Fráter Luizka folyó hó 8-án Kisasszony napján a Szentlélek sugallatára áttért a r. kath. egyház kebelébe. Az áttérés a v.-olaszii r. kath. templomban történt, hol a k. a. Dencs János esperesplébános előtt tette le a hitvallást. Tanuk voltak: Papp Károly és Szüts Dezső.

* **Danaida méhkaptár.** Szabó János érendrédi gör. kath. lelkész összeállitotta kicsiben viaszkból az általa feltalált Danaida Méhkaptárt és azt méhekkel benépesitette. Ma már látható és konstatálható, miszerint a begyüjtött méz önmagától lecsepeg egy edénybe.

* **Dicséretes eljárás az ünnepek tiszteletben tartása körül.** A városi gyepmester a katholikus ünnepeket nem vevén figyelembe neki indult kisasszony napján reggel rendes körutjára. A főutczán a Bazár-szoros kishid felől levő részén egy kutyát elfogván az Orsolya szüzek zárda templomáig huczolta éppen mikor a templom látogató közönség a reggeli mise végeztével jött ki. Egy előkelő ur, ki városunk társadalmában kiváló szerepet játszik, megszóllitotta az ezen látványban gyönyörködő rendőrt, hogy a peczér s pribékjai azonnal távozzanak. Ezen esetet igazságszerető főkapitányunk megtudván, a gyepmestert haza rendelte és a rendyrrel együtt szigoru büntetésben részesitette; egyuttal kimondatta. hogy ünnepkor neki mesterségét folytatni nem szabad. Reméljük, hogy izraelita polgártársaink most folyó ünnepein sem türnék meg a gyepmester remekelését a zsinagóga körül.

* **Tanulók erkölcsének megvédése.** Dr. Tóth Mihály polgári iskolai igazgató ma jelentést tett a városi tanácsnak, hogy a nagypiacztéri uj polgári iskolát látogató tanulók, oly illem és erkölcs sértő látványoknak vannak kitéve az iskola előtti telkeken, melyek sürgős intézkedést igényelnek. Legtanácsosabbnak látja hogy ezen tér zárassék el s egy lámpát alkalmazzanak ott nehogy az iparos iskola tanulói is esetleg ki lennének téve ama látományoknak. Talán a nagypiaczra kirendelt rendőr különös pártfogásába vehetné ezt a helyet a Körözs tulsó partjával együtt, mely innenső részről nézve, vajmi gyakori szintén botrányos látványt nynjt.

* **Megrendítő szerencsétlenség történt** vasárnap a csongrádi kompnál. Politzer Lipót tekintélyes csongrádi kereskedő éppen hazafelé hajtott s midőn a tisza komphoz ért, két tüzes lova elragadta, bele a megáradt folyóba. Politzer bár jó uszó volt, nem menekülhetett a halálos veszedelemből, mert a kocsi maga alá szoritotta. — Holttestét még most sem fogták ki a Tiszából. Odaveszett a két ló is és a kereskedő zsebében volt 20000 forint.

* **A reáliskola épületének felavatása.** Nagyvárad város áldozatkészségét fogja hirdetni hosszu nemzedékeken keresztül a diszes palota, melyet a Nagypiaczon az állami főreál iskolának emelt. Mint halljuk, nemsokára méltó ünnepélylyel fog lefolyni a diszes épület felavatása. A közoktatásügyi miniszter ugyanis elhatározta, hogy a Nagyváradon, Lugoson és Fehértemplomon emelt uj reáliskolai épületeket a millenium alkalmából ünnepélyesen megnyitja. A reáliskola igazgatójának jelentésében a nagyváradi főreáliskola épületének felavatási ünnepélyét október 18-ra kérte kitüzni. E határidőt a miniszter jóváhagyta s tudatta, hogy az ünnepélyre vagy személyesen lejön Nagyváradra, vagy képviseltetimagát. Az ünnepély programmját

a következőkben állapitották meg: Először a Szózatot énekli az ifjuság, aztán Sal Ferencz polgármester ünnepélyesen átadja az épületet, a miniszter beszédet tart s átveszi a palotát az állam tulajdonába. Krüger Viktor igazgató az intézet történetét adja elő. Egy növendék köszönetet mond Nagyvárad városának az épület emeléséért s végül a Hymnust éneklik. — A miniszter az ünnepély után fogadja a hatóságok, tanintézetek tisztelgését.

* **Biharmegyei földmivesek a kiállitáson.** A központi járás főszolgabirája: Bérczy Imre már egy csapat földmivest vezetett fel nemrég az ezredéves kiállitás megtekintésére a fővárosba. Szeptember 18-án ismét egy 300 főből álló csapatot visz fel a kiállitásra s valószinüleg később még harmadik csapatot is sikerül összehoznia a jövő hónap elejére.

* **Váltóhamisitó önkéntesek.** Csak a napokban emlékeztünk meg arról, hogy Adamovich Gyula huszárönkéntest váltóhamisitás miatt 6 évi várfogságra itélte a hadbiróság, s most ismét arról értesülünk, hogy egy Nagyváradon szerepet játszott, előkelő ifju zülött el hasonlóképp: Prokesch Gusztávnak hivják a szerencsétlent, előkelő szülők gyermeke s a Gyöngyösen állomásozó 14-ik számu huszárezredben szolgált mint önkéntes. A rossz társaság, a tivornyázás örvénybe sodorták, adósságot adósságra csinált s végre egy háromezer forintról szóló váltót hamisitott Temesvárott lakó nagybátyja nevére, azután megszökött ezredétől. Természetes, hogy hamarosan elcsipték és visszakisérték Gyöngyösre, hol a haditörvényszék három évi szigoritott várfogságra, önkéntesi joga és káplári rangja elvesztésére itélte.

* **Verekedő nemzetisègek.** Szereplők: egy oláh és egy bolgár. Szinhely: a kispiacz. Előzmény, — nehány pohár pálinka felhajtása. Ebből keletkezett a szóváltás, mert az oláh atyafi azt állitotta, hogy több pálinkát bir el a bolgárnál, pedig mindaketten a legingadozóbb állást foglalták el. Addig szidták, átkozták egymás anyját, mig összedőltek s rémitő káromkodások közt tépték egymás haját s aztán egy nagy gombolyaggá bonyolodtak össze a kövezeten. Jött aztán egy rendőr hetykén, kardcsörgetve s hivatásszerüleg bonyolitotta ki őket s nagy nehezen sikerült betuszkolni a rendőrséghez a kéi atyafit, kik egész uton hevesen vitatkoztak. A rendőrbiztos aztán azzal vetett véget a nemzetiségi vitának, hogy mindkettőt bekőpertáztatta, mig elszáll fejükből a szesz gőze.

* **Kettős gyilkosság.** A Debreczenhez közel fekvő Kaba község lakosságát kettős gyilkosság tartja izgatottságban. Egy jómódu gazdálkodó család fiatal tagja vetélytársa helyett két ártatlant lőtt sziven. Az eset a következő: Bagonya Márton és Molnár László jómódu szülők gyermekei együtt szerettek egy kabai lányt. Féltékenységből heves szóváltás támadt köztük, majd birokra mentek és Molnár Lajos csufosan elverte Bagonya Mártont. — Ezért Bagonya bosszut esküdött ellene és folyton töltött revolverrel járt, hogy a hol találja, ott öli meg Molnárt. — Tegnap este Bagonya a sötétben felismerte hangjáról vele szembe jövő vetélytársát. Molnárral együtt jött Bagonyának két legjobb barátja Végh Antal és Gere Elemér. Bagonya, ki csak Molnár hangját hallotta, hirtelen elővette revolverét és egymásutánban négyszer feléje lőtt. Az egyik golyó Véghet halálosan megsebesitette, a másik Gere Elemért sziven találta. Molnár sértetlen maradt és fokosával hatalmas ütést mért Bagonya fejére, aki lerogyott. A két ártatlan áldozatot szüleik lakására vitték. Bagonyát a csendőrök elfogták.

* **Elveszett távcső.** A nagyváradi szinkörben egy női távcső elveszett, illetve eltévedt. Kéretik a távcső jelenlegi birtokosa, sziveskedjék a tárgyat a szinházi irodába vinni.

* **Rendőri hirek.** *Aki eladja a község sertését.* Major András varsóczi lakos, rossz fát tett a tüzre. Jó pénzen eladta a község sertését s e pénzel félvén a csendőrség kezeitől, Nagyváradra menekült. Azonban neszét vették, hogy hová vezet az utja s egy sürgönynyel megelőzték a jó madarat s alig értek Nagyváradra fülön csipte két markos rendőr s vissza is sürgönyözték, hogy a derék eladó a dutyiban csücsül. — *Egy lopott tehén.* Schvartz Zsigmondhoz a napokkan egy lázuri lakos bekötött egy tehenet, oly feltétel alatt, hogy érte fog jönni s kiegyenliti a számláját. Azonban a jámbor kérődző, ma is ott türelmetlenkedik Schvartz urnál, ki megsokalván a várakozást, meg aztán lopottnak gondolván a tehenet félt a bajától is, tegnap jelentést tett a rendőrségnél. Most keresik az esetleges tolvajt, és a valódi gazdát. — *Elveszett tárgyak.* Marozsán Péter bérkocsin a vasuthoz ment 8 frt értékü tajték pipáját a kocsiban felejtette. — Horváth János a vasuttól Kis Dávid kereskedéséig vezető uton elvesztette dupla fedelü ezüst óráját. A megtaláló e talált tárgyakat, sziveskedjenek a rendőrségnél átadni. — *A nyomorultak.* Tegnap razziát tartott a nagyváradi rendőrség, még pedig kitünő eredményel. Huszonöt csavargó került a rendőrség kezei közzé. Az elcsipett jómadarakat, még tegnap eltolonczolták illetőségi helyükrn. Néhány női személy is volt köztük, kik sértett önérzettel tiltakoztak az eltolonczolás ellen, persze mind hasztalan. — *Bevert ablakok.* W. A. nagyváradi lakossal öszezördült Bodnár Béla, minek az lett a befejezése, hogy Bodnár összetörte W. A. ablakait. A megtámadott egyén, panaszt emelt a rendőrségnél.

* **A Budapesti Naplónak.** A még csak két hetes s fogzásban szenvedő Budapesti Napló mérgesen rágódik azon, hogy Küry Kláráról egy vidéki ujságiró merészel könyvet irni; a B. Napló egyuttal szeretné lebecsülni a Tiszántul-t is egy füst alatt. Nem tehetünk róla, ha Küry Klára k. a. nem a Budapesti Napló névtelen tisztelőjét bizta meg e valóban megtisztelő feladattal. Hiába, azoknak a bizonyos kipróbált uj-vásártéri tollaknak nem jutott eszébe ez a jó gondolat s ezért most öltögetik a nyelvüket. Kérjük szépen őket, ne haragudjanak. Jó gondolattal ennek daczára is szivesen szolgálunk; a B. Naplót pedig, ha már nem is sikerült neki ez a dolog, utasitjuk, hogy próbáljon szerencsét Küry Kláránál ugy mint Belgrádban tette a Takova renddel s bizonyos pénzekkel, melyekről az »Alkotmány« irt. Ez a válaszunk.

Nagyvárad város közügyei.

A tanács előterjesztései.

Nagyvárad város tanácsa tegnap délelőtt tartott ülésében készitette elő a mai közgyülés tárgyait. Ezek közül a fontosabbak a következők:

Az állandó szinház tervezetét a mult havi közgyülés kiadta szépészeti és közlekedési szakbizottságának, hogy a tervezethez csatolt költségvetést vizsgálja keresztül s mondjon véleményt az utólag felvett rámpák 12 ezer frt költségeire nézve. Az ügyben Fellner Ferdinánd a terv készitője is nyilatkozott és a szakbizottság is tárgyalta az ügyet. Ezek alapján a tanács azon javaslatot terjeszti a közgyülés elé, hogy szavazza meg a közgyülés a 12000 frtot, mert ez előre láthatólag visszatérül a százalékleengedésekből. Különben egy méterrel magasabbra nem kell épiteni a szinházat és alól sem kell az alapozáshoz oly mélyen lemenni, mert hamarabb találnak szilárd talajt. Fellner, ha mint vállalkozó tervezte volna a szinházat, kisebbet tervezett volna, de egy impozáns épületet akart Nagyváradnak. Különben is a Fellner czég a rámpákat nem is tartozik épiteni, mert csak az alapon belül levő épitkezést vette a szerződés szerint számitásba. Ajánlja a tanács, hogy a 12000 frt megszavazása után a terveket sürgősen terjesszék a miniszterhez felülbirálás végett.

Az árvaház megnyitására nézve bejelenti a tanács, hogy a teljes berendezés készen van. Javasolja, hogy az ünnepélyes megnyitást szeptember hó 27-ére tüzzék ki s a megnyitás ünnepélyének előkészitésével az árvaház igazgató választmányát bizzák meg.

Ezeken kivül még a következő ügyeket tárgyalta a városi tanács:

A tüzérlaktanyát épitő vállalkozók második kereseti kimutatása 70 ezer koronát tesz ki, ebből levonják az előre kifizetett 30 ezer koronát.

A városháza előtt és a Széchenyi-téren levő betonjárda épitési költségeért, a jövő év terhére 2147 frtot kiutaltak.

A honvédparancsnokságnak az épitkezési engedélyt kiadták a Markovits-féle háznál emelendő tiszti étkezdére. Az uj épület kiugrik kissé a járdára s a Schlauch-tér felől az épitkezési vonalat egyenes irányban kiigazitották.

Az ev. ref. hitfelekezet engedély nélkül épit a város által bérelt köröspartí községi iskola területén leányneveldét. Papp János tanácsost megbizták, hogy a felekezet főgondnokával tárgyalást inditson arra nézve, miszerint a veszélytől a gyermek megóvassanak s a kellő játszótér részükre biztositassék.

A közgyülés tárgysorozata:

Nagyvárad város törvényhatósági bizottságának folyó évi szeptember hó 10-én, esetleg következő napjain, mindenkor d. u. 3 órakor a városház tanácstermében tartandó közgyülése elé következő ügyek fognak terjesztetni.

1. Polgármesteri havi jelentés.
2. A m. kir. belügyminiszter a milleniumi diszközgyülés határozatát a lelenczház felállitása iránt jóváhagyja.
3. A m. kir. kereskedelmi miniszter leirata az 1890. I. t. cz. 153. §-a alapján alkotott szabályrendelet jóváhagyása iránt.
4. A közigazgatási bizottság fél éves jelentése.
5. A tanács javaslata Friedmann Rozália és Nagy Ferencz köztér átengedés iránti kérvénye tárgyában.
6. Ugyan annak javaslata Kádár Gyula köztér átakás iránti kérvénye ügyében.
7. U. annak javaslata Pekárik Endre és
8. Rimanóczy Kálmán köztér átengedés iránti kérvényük tárgyában.
9. Ugyan annak előterjesztése az állandó szinház épitésre vonatkozòlag.
10. Ugyan annak előterjesztése a Nagyvárad városi árvaház megnyitása tárgyában.
11. U. annak jelentése az első félévről szóló kezelési kimutatásra vonatkozólag.
12. Ugyan annak javaslata özv. Jakab Vilmosné, Amigó Mór, Polacsek Zsigmond utóda boltbérleteik meghosszabbitása iránt.
13. Ugyan annak előterjesztése a Laporta malom bérlete iránt.
13. Ugyan annak jelentése Óváry Lajos fellebbezése tárgyában.
15. A jogügyi szakbizottság véleményes jelentése Beczkay Lajos azon inditványa felett, hogy a millenáris év alkalmából a tisztviselők nyugdij ideje terjesztessék.
16. Beszedics János városi mérnök és Szücs Dezső tiszt. aljegyző szabadságidő engedélyezés iránti kérvényük.
17. Fekete Jánosné és Dibáczy Sámuelné szülésznői oklevelük.

Miről midőn a tőrvényhatóság t. tagjait értesiteni szerencsém van, egyersmind tudatom, hogy a közgyülési tárgyak a közgyülést megelőző napon a városház tanácstermében kitéve lesznek s bárki által megtekinthetők.

Nagyvárad, 1896. szept. hó 9-én.

Rácz Mihály,
főjegyző.

Biharmegye közügyei.

Közegészségügyi ülés a vármegyén.

Bihar vármegye közegészségügyi bizottsága tegnap délelőtt tárgyalta a betöltendő négy járásorvosi és egy kórházi segédorvosi állásra pályázók kérvényeit. Jelen voltak: Tóth Dezső elnök, Széchenyi Jenő kanonok, Miskolczy Árpád, dr. Fráter Imre, dr. Popovits György, Lázár Zoltán, Ujházy Antal, Keszthely Zoltán, Jerzsák István és dr. Kassay Kálmán. A bizottságnak tulajdonképen az volt a feladata, hogy a pályázók minősitésére nézve nyilatkozzék, hogy a szükséges képesitésük meg van-e. Első sorban az ujonnan rendszeresitett három járásorvosi állásra beérkezett pályázatokat vizs-

gálták meg. A cséffai járásorvosi állásra senki sem pályázott; a b.-tordaira dr. Grósz Sámuel adta be kérvényét, de nincsen tisztiorvosi vizsgája; a m.-keresztesi járásorvosi állásra dr. Egyed István és dr. Braun Illés pályáztak; utóbbinak azonban szintén nincs tisztiorvosi vizsgája. Az elhalálozás folytán megüresedett b.-ujfalui járásorvosi állásra dr. Tomm Béla, dr. Schwimmer Márton, dr. Engel Zsigmond, dr. Nuszbaum Károly és dr. Péchy Károly adták be pályázatukat, mind kellőleg felszerelve. A közkórháznál megüresedett segédorvosi állásra dr. Elszász Emil pályázott szabályszerü okmányokkal, azonkivül két szigoriő orvos szintén benyujtotta pályázatát.

Ülések a megyeházán.

Biharvármegye első szakosztálya szeptember hó 11-én délelőtt 10 órakor ülést tart. — A vármegye állandó biráló választmánya pedig szeptember hó 14-én délelőtt ülésezik. Ez alkalommal az igazoló választmány által az 1897. évre összeállitott névjegyzék ellen beadott felszólamlásokat birálja el.

Közkórházak felállitása a megyében.

Az országos kiállitás falujában egy kórház is magára vonja a közönség figyelmét, mely egyszerü berendezéssel, de minden szükségesekkel el van látva. A belügyminiszter felhivja Biharmegye figyelmét, hogy hasson oda, miként minden legalább 3000 ezer lelket számláló községben állitsanak fel ilyen kórházat. Van benne külön férfi és női ápoló terem, ápoló lakása, raktár, külön terem ragályos betegeknek, jégverem, fürdő szoba stb. Az épités és teljes berendezés, felszereléssel 7097 frt 62 krba kerül. A miniszter a legmesszebb menő erkölcsi támogatást igéri s azt a megyétől is elvárja.

TANÜGY.

Az iskolai év ünnepélyes megnyitása.

A nagyváradujvárosi róm. kath. fiu-iskolában Kisasszony napján volt az ünnepélyes tanév megnyitó. A szt.-László-templomban a tanulók és a nagyváradi kir. kath. fitanitóképezde növendékei jelentek meg szent misére. Az ifjuság lélekemelő ájtatos éneklése után, a templomból az iskolába ment a tanuló ifjuság. Itt főtisztelendő *Nemeskey* Andor igazgató ur szép és buzditó szavakat intézett az ifjusághoz. Szorgalomra, rendszeretetre, pontosságra intette őket. Abból az alkalomból, hogy Mária ünnepén nyittatott meg a tanév, az ifjuságot Mária oltalmába s pártfogásába ajánlotta. A szép beszédnek sok szülő és fültanuja volt, kik az ünnepélyről gyermekeikkel meghatott szivvel távoztak.

A biboros és püspök ur ő Eminenciájának kegyurasága és ftdő *Nogely* István igazgatása alatt álló kir. kath. képezdébe ez idén sok tanuló jelentkezett s pedig olyanok, kik a középiskola négy osztályát sikeresen végezték. Azok közt is, kik a felvételi vizsgálatot tették, igen sok jó előképzettségü ifju akadt. Csak hadd legyenek mennél képzettebb és ügyszeretőbb tanitóink, annál előbbre halad a közmüvelődés s evvel a tanügyi pálya jelentősége is.

EGYESÜLETEK.

A Szent Lászlóról nevezett nagyváradi koldusápoló intézet és figyermek menedékház közgyülese.

Nagyvárad város közönsége nem szükölködik egyesületek, társulatok dolgában; kevés vidéki város van, a hol oly sok jótékony, társadalmi, közmüvelődési egyesület állana fenn, mint városunkban. De a sok között alig van néhány, a mely a keresztény felebaráti szeretett, a jótékonyságot, az árvák gondozása mellet az elaggot, gyámolra szurult szegények gondozását, ápolását oly nemes buzgalommal, önzetlen odaadással szolgálná, mint a Szent Lászlóról nevezett koldusápoló és figyermek-menedékház.

A dicséret legmelegebb szava kevés annak az önmegtagadásig menő áldásos munkának méltó elismerésére, a melylyel az intézet vezetésén fáradozó irgalmas nénikék gondoskodnak az ott elhelyezett árvákról és aggastyánokról.

A menedékház egyesület tegnapi közgyülésén örvendetesen értesültek az egylet joltevői és tagjai, hogy az elmult évben ismét gyarapodott az egyesület a nemes czéljának keresztülvitelére szolgáló anyagiakban és ujabban gyarapithatja a gondozása alá vett árvák számát.

A közgyülést megelőzőleg az igazgató választmány tartott ülést.

Jelen voltak: Winterhalter Antal apátkanonok, elnök, Andrássy János kanonok, Dencs János cz. kanonok, Fetser Antal püsp. titkár, Hoványi Géza, dr. Hoványi Gyula, Böszörményi Géza, Kőrössy Endre, Schwachoffer Ferencz, Kanovszky Márton.

Az ülés elején előterjasztette Böszörményi Géza jegyző Baróthy Sándor titkár jelentését, a mely felöleli az elmult 1895. év eredményéről,

A jelentésből közöljük a következőket:

Az 1895. évben az egyetület által gondozottak létszáma 55 volt és pedig 9 férfi, 22 nő és 24 figyermek; ezek közül róm. kath. 39 gör. kath. 2, ev. ref. 14. Az év folyamán meghalt 8 egyén, 6 nő, 2 férfi, eltávozott 1 nő és 1 figyermek; az év végén maradt 45. Külsősegélyben 4 szegényt segélyezett az intézet.

Az egész évben élelmezésre kiadatott 1967 frt 13 kr; az élelmezési napok száma 17879, egy személyre esik 326 nap. Egy személy élelmezése az egész évben 35 frt 73 krba, egy hóban 2 frt 81 krba és egy napon 10 krba kerül; ebben az összegbe már az 5 nénike élelmezése is be van számitva.

Az intézet összes fenntartási költsége 1895-ben 5445 frt 91 krba; személyenkint 98 frt 10 krba került.

Volt az intézetnek 17 pártfogó és 87 rendes tagja. A pártfogóktól befolyt 415 frt s ebből O Eminenciája 100 frtot, a l. sz. székeskáptalan 315 frtot aaományozott. A rendes tagdijakból befolyt az 1894. évi hátralékkal együtt 164 frt; a persely-jövedelem 504 frt 80 kr, más jövedelmekből 305 frt 05 kr. Az alaptőke 1895-ben 500 frttal gyarapodott; és pedig néhai b. Gerliczy Bódog 200 frt, Seher Jozefa 100 frt végrendeleti hagyományából; Andrássy János kanonok által aranymiséje alkalmából adományozott 100 frtból és a Nagyváradi Takarékpénztár 100 frt adományából,

Az intézetnél előfordult javitásokért tetemes összeget fizettek ki.

Az intézet tőkéje az 1895. év végén **83332** frt **06** kr volt.

Elnök bejelentette még, hogy a Biharmegyei kereskedelmi-, ipar és termény-hitelbank 30 frtot, a Gazdasági és Ipar-bank 25 frtot, a Bazár-asztaltársaság pedig 100 frt névértékü, 5 százalékkal kamatozó lövész egyesületi részvényt ajándékoztak az egyesületnek.

Örvendetesen vette tudomásul a választmány, hogy az elmult évről 1500 frt maradvány az eredmény. Mivel ily nagy összegre a kézi pénztárban szükség nincs, elhatározták, hogy 800 frtért 8 darab »Erdélyrészi takarékpénztári kötvényt« vásárolnak.

Elnök jelentette a jelen voltaknak, hogy az intézet azon örvendetes helyzetben van, hogy ismét két fiuval szaporithatja a gondozása alá vett árvák számát.

A két uj helyre Lestyán Béla és Lesinger György árva fiukat vették fel; a megüresedett, 3-ik hely betöltését az intézetet vezető főnöknőre bizták.

A választmány hálás köszönetet szavazott a jótékony adományzóknak; névszerint biboros ur ő Eminenciájának, a l. sz. káptalannak, a három pénzintézetnek, a Bazár-asztaltársaságnak.

Elnök bejelentette továbbá, hogy Bunda la Mihály budapesti szeminariumi lelki igazgató, pápai kamarás ur az intézet kápolnája részére egy szép román stylü oltárt ajándékozott. Jegyzőkönyvi hálás köszönetet szavaztak érte.

A tagságra kötelező aláirások kötelező ideje ez év végével lejár, miért is utasitották a jegyzőt a tagsági ivek és a pártfogók adományaihoz szükséges ivek kibocsátására.

A közgyülés.

Ezután kezdetét vette a közgyülés, mely alig tartott pár perczig.

A fentebb ismertetett vagyoni kimutatást, a számadásokat elfogadták s Hoványi Géza pénztárnoknak a felmentvényt megadták.

Az alapszabályok értelmében 10 tag a választmányból kilép. Ezek a következők voltak:

Bereczky Géza, br. Dőry József, Fetser Antal, Hlatky Endre, Kunz Gusztáv, Nemeskey Andor, Nogelly István, Radnay Farkas, Schieffner Ede és Vinkler József.

Mindannyian ismét megválasztattak, egyhangulag.

Ezzel a közgyülés véget ért.

A „Nagyvárad-vidéki róm. kath. tanitóegylet“ évi rendes — illetve a millennium alkalmából — ünnepélyes közgyülését f. hó 15-én d. e. 9 órakor tartja meg a „Kathkolikus kör“ helyiségében; mely közgyülésre a tanügybarátok s az érdeklődők tisztelettel meghivatnak.

Nvárad, 1896. szept. 9.

A választmány.

A biharmegyei orvos-gyógyszerészi- és természettudományi egylet f. évi szeptember hó 10-én d. u. fél 5 órakor (Uri-utcza, Akadémia) rendkivüli ülést tart, melyre a t. egyleti egyleti tagokat ezennel meghivom. Tárgy: Az orvosi kamarák. Kelt Nagyváradon, 1896. szeptember hó 9-én. Elnöki megbizásból: Dr. Berkovits Miklós, egyleti titkár.

Velenczei Népkör ülése. A nagyvárad-velenczei Népkör ma este 8 órakor választmányi ülést tart, melyre a tagokat tisztelettel meghivja az elnökség.

SZINHÁZ.

Béni bácsi.

(Első izben a nagyváradi szinkörben 1896. szeptember 8-án. Másodszor szeptember 9-én.)

A tantiémek korát éljük. A szépen fejlődő magyar szinmüirodalom a külföld szinmüiróinak meseszerü meggazdagodásának hirétől megrészegülne, arra az ösvényre tévedt, hol uton-utszélen terem a tantiéme, de ahonnan a valódi sikerhez nincs ki út. Beöthy László bohózata »Béni bácsi«, ennek a szellemnek a szülötte. A helyzetkomikum uralja a darabot, melyben az játsza a főszerepet, hogy Vass Béla (Klenovits) házassága érvénytelen, mert egy igazolványa elveszett. Ezért Béni bácsi a Sziporka család becsülete érdekében mindent elkövet, hogy a házasok magukra ne maradhassanak. Terve nem sikerül, de a tévedés kiderül s — finis comoediae. A Béni bácsi cselei nagyon ismerősek, de ügyesek. A helyzet néha valóban komikus s ötletesen van vezetve a cselekmény, mely egy jó gondolat tovafüzése. Ha néha a sok magyarázgatás nehézkessé teszi a darabot, az csak a kiforratlan s kétségtelen tehetség fennakadása. Egészben véve a darab mulattató, egyéb czélja nincsen, s a mellékalakokban ad kárpótlást. Sok reményt nyujt a szerző további darabjaihoz, melyek — reméljük — ártalmasabbak lesznek, mert az anyakönyvvezető tévedése kevés anyag egy darabnak.

Az előadás megfelelő volt. Klenovits (Vass Béla) levetkezte a tragédiákban használni szokott s hatásos allürjeit, élénken mozgott, snájdig huszárt adott. Vendrey (czimszerep) maszkja, előadása jóizü komikum kétségtelen tanujele. Pompás, egyéniségéhez illő szerepében zajos derültséget keltett mindvégig.

Cserny Berta (Ella) kissé tulkedves volt, ahol lehangoltan nem játszott. Bájos szerepe nem illett hozzá. Szentgyörgyi egy reumás őrnagyot adott gondos alakitásban. Leövey, Szathmári, Kassai, Váradi, Kantai, Bartos jó kedvvel játszottak.

Turchányi Olga, Bajnóczy Valéria és Lányi Edith kisebb szerepeiket kifogástalanul játszották el s élénken.

Közönség szép számmal. *sz. d.*

Hirek a szinkörből. Szohner Olga mint tücsök fog ma este bemutatkozni a szinkörben. Föllépése szerződtetési czélból történik. A Tücsök czimszerepe olyan hálás szép szerep, mely bő alkalmat nyujt a naiv szinésznőnek tehetségét minden oldalról előnyösen bemutatni. A fiatal vendégszinésznő szerep választása tehát igen szerencsésnek mondható. A darab főbb szerepét Szentgyörgyi, Rózsahegyi, Klenovits, Bartos, Leővey, és Kantay Teréz játszák. Hunutódok, Váradi Antal gyönyörü nyelvezetü történelmi drámája pénteken kerül szinre, kitünő szereposztással.

SPORT.

Szabad dijlövészet.

A nagyváradi polgári lövészegylet ez évi Szabad-díjlövészetét f. hó 11-én pénteken reggel 8 órakor kezdi meg.

A lövések három osztályban lesznek dijazva.

Az ünnepi verseny körczéltáblán körlő résekre 3 lövéses bárczákon a legtöbb körre, tiszteletdij és még 8 külön dijjal.

A rendes táblákon mély lövésekre, a legJobb lövésre Des Echerolles Kruspér Károly örökös tiszteletbeli főlövészmester ur által felajánlott tiszteletdij és még külön 30 dijjal.

Ugyanazon táblákon 10 lövéses házczókra 12 körre beosztva, a legtöbb körre tiszteletdij és külön még 8 dijjal.

A teke versenyen egy tiszteletdij és külön 8 dij van kitüzve.

Vasárnap szeptember 13-án délben 1 órakor társas ebéd a lövölde helyiségében a »Király herleg« szokásos megünneplésével egy teriték ára 2 forint; aláirni lehet szeptember hó 12-én szombaton délután 5 óráig a lövölde pénztáránál.

A lövészegyesületi t. tagok, kik lövész egyenruhával birnak, kéretnek az ünnepélyesség alkalmával abban megjelenni.

REGENY-CSARNOK.

A forgácskisasszony.

— Elbeszélés. —

Irta: **VALNICSEK BÉLA.**

A kis város lakói egyideig semmit sem sejtettek a két nővér távozása szándékáról. A fiatalságnak esze ágában sem volt erre gondolni s ha megtudják valahogyan, nem hagynak békét a hölgyeknek. Addig kapaczitálnák őket, mig fel nem hagynak tervükkel. Talán a csillagokat is . . . lehoznák az égről, ha ezt a föltételt kötnék ki, hogy itt maradjanak.

Hanem azért nem bántották a zebegényi ifjak a csillagokat, mert titokban folytak a készülődések. Egyedül az ügyvéd kebelbarátja, Hegyesi Károly sejtett valamit; azt is csak barátjának egy-egy elejtett szavából. Őt különben nem nagyon érdekelte az egész, azazhogy érdekelte valamikor régen; azóta kegyvesztett lőn a hölgyek előtt. Tulajdonképen ő keresztelte el Iluskát forgácskisasszonynak és pedig olyanformán, hogy épen valami estélyen voltak együtt. Az estélynek hősnője Bérczy Ida volt; az ifjak nagy része köréje csoportosult s a kihez csak volt szava, túlboldognak érezte magát. Hegyesi Károly szintén jelen volt, hanem feléje sem nézett Bérczy Idának. Azt elismerte ugyan, hogy szép teremtése az Istennek, hanem elitélte modorát, büszkeségét, meg azt, hogy szégyelli a boldogult apja volt mesterségét. Pedig aki ilyesmit szégyel, annak ugyan kő lehet a szive helyén; nincs abban csöpp kegyelet sem szülei iránt, az pedig rossz jel ilyen 19-20 esztendős leánykánál.

Berczy Idának nem tetszett Hegyesi tartózkodása, nem tudta fölfogni, miért idegenkedik tőle ugy az a fiú! Pedig csinos és nem is olyan hóbortos, mint a többi; tud komolyan gondolkozni; azt persze nem gondolta Ida, hogy miért idegenkedik Hegyesi tőle, csak ez estélyen tudta meg.

A dolog ugy történt, hogy mikor Ida arrafelé lejtett a tánczosával, ahol Károly álldogált oda szólt hozzá: Maga mit álldogál itt? Miért nem tánczol? Mire Hegyesi elkészült a feleletel, Ida már a terem tulsó felén volt, nem hallott belőle semmit. . .

Később megint összekerültek: Mondja csak, képes volna velem tánczolni? Mert látom, hogy ugy fél tőlem, felém se néz.

— Addig nem tánczolok magával, forgácskisasszony, mig meg nem tanulja az apja emlékét becsülni.

Jó adag gorombaság kellett e szavak kiejtéséhez, hanem Hegyesi megtette szószerint. Bérczi Ida először vörös, aztán halotthalvány lett, majd hogy el nem sirta magát dühében, szégyenében. Még az a szerencse, hogy senki sem látta őket.

Önvérig sértett engem, szólt Ida. Ez gyávaság öntől egy védtelen nővel szemben, ki sarkon foldult s ott hagyta az estélyt mindenestül; még a nénjének sem szólt oda haza, meg neki kezdett a sirásnak s olyan keservesen sirt, hogy annak a goromba embernek is meglágyult volna a szive. Hanem a Hegyesi gorombasága — ugy látszik — elkelt. Gondolkozóba ejtette a forgácskisasszonyt s kénytelen volt elismerni, hogy Hegyesinek igaza van. O szégyelli az apja mesterségét s ez hálátlanság amitől szabadulnia kell ki Bérczi Ida iparkodott szabadulni. Hanem azért Hegyesi Károly kegyvesztett lőn, mert ennyire mégsem mehetett a beismerésben, hogy szemtül-szemben bevallja Hegyesinek igazmondását.

Ez a kis epizod érlelte meg Bérczi Idában a gondolatot, hogy távol Zebegény városától, valami kedves csöndes helyecskére vonuljon, ahol pórulás nélkül emelt fővel nézhet az emberek szemébe. Attól tartott, hogy Zebegényben mindenki forgácskisaszonynak nevezi s a háta mögött suttognak.

Egész titokban vonultak uj kastélyokba, mely kocsival 6 órára feküdt Zebegénytől.

Az ismerősök mikor ezt megtudták — nagyon le voltak hangolva. Nem tudták elképzelni, miért ment az egész olyan titokban. Hegyesi Károly volt az egyedüli, aki gyanitotta, attól félt Béresy Ida, hogy mindenki ugy gondolkozik felőle, mint ő, Hegyesi Károly és gyanuja nem volt alaptalan.

Hanem volt Károlyban annyi lovagiasság, hogy senkinek sem szólt az egészről; minek keseritenéd el a szegény leányt, talán nem is érdemli meg. Vagy nem volt-e Ha szomorú az összeszólalkozásuk óta; ahányszor találkoztak olyan bánatosan, busan nézett Ida rá. Talán fáj neki az elnevezés, a szemrehányás.

Ilyen lelkiismeret furdalás féle bántotta Karolyt az egész időn át s nem egyszer gondolt rá, hogy talán jó volna bocsánatot kérni a megsértett leánytól. De nem kért; utóbb büszkébbé tnnné a kicsiket; igy talán meg is törhetik a hiusága. Alább hagy vele.

Azt persze nem is sejtette Hegyesi, hogy Bérczyék a Vértessy grófok kastélyába költöztek. Hanem azért nehány nap mulva ez is köztudomásu dolog lett.

Hegyesinek furcsa gondolata támadt. Ha akarná, még oda is követhetné a két nővért, hiszen Bolgár Gyula te-barátja. Gyakran keresik fel egymást s ezen a czimen a hölgyeket; is meglátogathatja. De nem teszi; ugysem vent nék szivesen. Mariska sohasem mutatkozotvele szemben ismerősnél többnek. Ida meg annyi sem legalább azóta nem . . .

(Folyt. köv.)

TÁVIRATOK.

A király a hadgyakorlaton.

Lemberg, szept. 9. (Saj. tud. távirata.) Mostyskából jelentik, hogy Király ő felsége ma reggel fél nyolcz órakor szükebb kiséretével a gyakorlótérre ment. Az időjárás igen kedvező.

A czári pár utazása.

Boroszló, szept. 9. (Saját tudósitónk táv.) A czári pár már végképpen elhagyta Németországot, hogy Dániába térjen, melynek fővárosában, Kopenhágában nagy ovácziókkal fogadták. A czári pár a czarevna szüleinél marad néhány napig. A czári pár Kielből, hová Henrik s Uraldemor porosz herczegek kisérték, az Éjszak Csillaga nevü orosz czári hajón tette meg az utat Dániába.

A kanzel-paragraf.

Budapest, szept. 9. (Saját tudósitónk táv.) A kormánypárti főrendek körében tekintélyes hangok emelkedtek a kanzel-paragraf ellen. Hir szerint gr. Keglevich István, a Vigszinház szubvenczionált engedményese, ki a liberális kormánypárti csoportot eddig a főrendiházban vezette, kénytelen lesz visszavonulni, mivel a Nemzeti Kaszinó legelőkelőbb tagjai összeférhetetlennek találták mostani szereplését s a kormánytól való függését a főrendiházban való vezérkedéssel.

Uj orosz külügyminiszter.

Bécs, szept. 9. (Saját tudósitónk távirata.) Kapniszt gróf, itteni orosz nagykövet már a héten elhagyja állomását, hogy átvegye Lobanov herczeg állását.

Szerb összeesküvés.

Belgrád. szept. 9. (Saját tud. táv.) Ujabb összeesküvést fedeztek fel, melynek czélja volt Sándor királyt eltávolitani a trónról. Hir szerint az egész országra elterjedt összeesküvésnek jöttek nyomára. A Vaskapu megnyitására, nagyban készülnek az itteni udvarnál

Örmények távozása Konstantinápolyból.

Szófia, szept. 9. (Saját tud. táv.) Az örmények csapatosan távoznak a török fővárosból és a külföldön keresnek oltalmat.

Fölkelés Maczedóniában.

Athén, szept. 9. (Saját tud. távirata.) Maczedóniában kiáltványokat terjesztenek, melyekben felkelésre hivják fel a kereszténveket Maczedónia fölszabaditására. A krétaiak kitartására utalva, melynek máris volt eredménye, hasonló eljárásra buzditják a Maczedon lakosokat.

A lázadás Kuba szigetén.

Madrid, szept. 9. (Saját tud. táv.) A hadügyminiszter 35 millió pezetát követel a kubai lázadók elleni hadjáratra; minthogy azonban most nem lehet koczkáztatni egy erre vonatkozó hitelmüveletet, a szükséges költséget az államkincstártól fogják fedezni.

Dokmunkások sztrájkja.

London, szept. 9. (Saját tud. távirata.) A kikötőben s hajógyárakban alkalmazott munkások beszüntették a munkát és gyülést tartottak, melybe bejelentették, hogy a belga, holland s német kikötö városokból tetemes pénzsegély érkezett.

Az anarchisták ellen.

Madrid, szept. 9. (Saját tud. táv.) A minisztertanács foglalkozott azzal a törvényjavaslattal, mely az anarchista üzelmek elfojtását veszi czélba. Külön rendőrség felállitását tervezik, mely az anarchistákat szemmel tartaná.

A krétai helyzet.

Athén, szept. 9. (Saját tud. távirata.) A krétai keresztények elfogadták a szultán engedményeit, mely szerint Kréta szigete keresztény kormányzót kap, a nemzetgyülés háromnegyedrésze ugyszintén a hivatalnoki kar is háromnegyedrészben keresztényékből álljon.

KÖZGAZDASÁG.

Iparosok kongresszusa.

Előző számunk táviratai bőven ismertették az iparos kongresszus ünnepélyes megnyitását. A következőkben ismertetjük a kongresszus tárgyalásait.

A keresk. s vám-szövetség.

Az első előadó Kreutzer Balázs szolnoki ipartestületi elnök — »A kereskedelmi és vámszövetség« ügyéről értekezett. Határozati javaslata igy hangzik: A IV. országos ipartestületi gyülés az Ausztriával kötött kereskedelmi és vámszövetséget a magyar iparra károsnak létérdekeire veszélyesnek tekinti, mert megakadályozza a magyar ipar szabad fejlődését, azért kimondja a gyülés, hogy sérelmes viszony felbontását és a magyar ipar érdekeinek egyedül megfelelő önálló vámterület fellitását szükségesnek tartja s e czélból a kereskedelmi miniszterhez feliratot intéz. A határozati javaslatot Edvi Illés Lászlónak azzal a módositásával, hogy az a törvényhozáshoz is benyujtandó, egyhangulag elfogadták.

Az iparosok adózása.

A napirend második pontját Szluka Ferencz, félegyházai ipartestületi jegyző, az adóreformok a kézmüipar szempontjából tartott rövid szabad előadása kapcsán a következő határozati javaslatot terjesztette elő: 1. Mondja ki a IV. orsz. ipartestületi gyülés: Megbizza a központi bizottságot, hogy a m. kir. pénzügyminiszteriumhoz felterjesztést intézzen az iránt, hogy az iparosok adózásai alapja a jövőben a méltányosság és igazságnak megfelelően állapittassék meg s a mostani adózási 10 százalékos adókulcs legalább 3—4 százalékra, mint az iparosok jelen helyzetének megfelelőre leszállittassék. 2. Mondja ki továbbá a kongresszus, hogy az oly adozó iparos, ki segédet tart, a segéd után III. osztályu adó alá már ugyis felvétetvén, mentessék fel az alól, hogy a segédre külön kivetett adót ugyancsak az iparos fizesse. — A határozati javaslatot Horváth János dr. azzal a pótinditványával, hogy mondja ki a kongresszus, hogy lehetőleg az ipar-adók elve alapján kell reformálni az adót, — Csósz József kecskeméti ipartestületi jegyzőnek, mint társelőadónak hozzájárulása után egyhangulag elfogadták.

Az ipartörvény revíziója.

Achim János békés-csabai és Kiss Ferencz aradi ipartestületi titkárak az ipartörvény revíziója dolgában terjesztették elő határozati javaslatukat, mely szerint kérik kimondatni, hogy az ipari képesités elvének szigoru érvényesitése szempontjából, az ipartörvény 4. §-ában megállapitott segédi szakbavágó munkával való foglalatoskodásra két év helyett legalább három évi gyakorlás határoztassék meg, továbbá, hogy az ipartörvény 6. 7. 8. és 47. §§-ai feltétlenül való törlesztendők és mindazon a szakaszok módositandók, melyek a képesités elvével összefüggésben vannak és ennek érvényesitését akadályozzák; — azután az ipartörvény egy uj szakaszában annak kimondását kivánja a határozati javaslat, hogy törekvő fiatalabb iparosoknak a haladásra való buzditása czéljából és hogy magukat a kevésbbé szakképzett társaiktól megkülönböztessék, engedtessék meg, hogy egy, az ipartestület kebelében szakférfiakból alakitandó vizsgáló bizottság előtt szakvizsgát tehessenek; végül, hogy az ipartestületeknek országszerte, városonként és ott, a hol erre a kellő feltételek nem volnának meg, járásonként kötelezőleg való felállitását kivánja. — És kivánja azt, hogy minden képesitéshez kötött ipart üző kézmüiparosnak és oly gyárosnak is, a ki gyárában képesitéshez kötött iparos tanonczokat és segédmunkásokat alkalmaz, valamely ipartestület kötelékébe kell tartoznia. Kivánja végre, hogy az ipartestületek hatáskörének kiterjesztése és az iparigazolványok kiadása körül felületesen eljáró és a törvényt félremagyarázó iparhatóságok ellenőrzése czéljából az iparigazolványok iránti kérvények az ipartestületek utján és ezek véleménye kapcsán nyujtassanak be az iparhatóságoknak. A határozati javaslatot Dóczy Ferencz (Esztergom) hozzászólása és Tancsa Lajos (Eger) az inditványa kapcsán, mely 1884. évi XVII. t.-cz. 10. §-ának módositását kivánja és Deil Jenő kassai kamarai elnök hatásos szavai után, melyet az ipartörvény 50. §-ának módositását sürgető inditványa követelt, egyhangulag elfogadta a kongresszus.

Iparosok választó joga.

Bertsey György (Nagyvárad) az iparosok választói jogáról értekezett; s az általa előterjesztett határozati javaslat kivánja, hogy minden iparos, a ki 3 forint egyenes adót fizet, vagy egy segéddel dolgozik, választói joggal ruháztassék fel. Ennek ellenében többen minden önálló iparost, tekintet nélkül adója magasságára, választói joggal kivánták felruházni. Kiss Ferencz (Arad) ellenben azt fejtegette, hogy az általános választói jog hangoztatásától az iparosoknak tartózkodni kell; jogokkal csak azt jehet felruházni, a ki egyszersmind megfelelő kötelességeket teljesit. Pártolja az előadó javaslatát, mit a kongresszus egyhangulag elfogadott.

Terménytőzsde.

Budapest, szeptember 9.

Buza tavaszra, bácskai	6.81
» tavaszra, északi	6.82
» szeptember-októberre, bácskai	7.11
» szept.-okt.-re északi	7.13
Rozs tavaszra bácskai	6.16
Rozs tavaszra, északi	6.18
Tengeri, junius-juliusra, bácskai	3.91
» jun.-jul.-ra, északi	3.92
Repcze augusztus-szeptemberre, bácskai	11.20
» aug.-szept.re, északi	11.25

Hivatalos árfolyamok

a budapesti áru- és értéktőzsdén 1896. szept. 9.

Magyar aranyjáradék 4%	122.—
Magyar koronajáradék	99.25
Magyar vasuti kölcsön aranyban 4½%	123.—
Magyar vasuti kölcsön ezüstben 2½%	101.50
Magyar keleti vasuti államkötvény 1876-ból	101.50
Magyar földtehermentesitési kötvény 4%	97.75
Italmérési jog megváltási kötvény	100.—
Horvát-szlavon földtehermentesitési kötvény	97.—
Magyar nyeremény sorsjegy-kölcsön	154.—
Tiszaszabályozási és szegedi sorsjegy kölcsön	139.—
Osztrák járadék papirban	101.75
Osztrák járadék ezüstben	101.75
Osztrák járadék aranyban	123.25
Osztrák korona járadék	101.—
1860. osztrák államsorsjegyek	145.50
Osztrák magyar bankrészvény	950.—
Magyar hitelbank részvény	415.—
Osztrák hitelintézeti részvény	378.10
Osztrák-magyar államvasuti részvény	374.50
20 frankos arany (Napoleondor)	9.48
Német birodalmi márka	58.60
London vista	119.50
Páris vista	47.50
20 márkás arany	11.71

NAGYVÁRADI SZINKÖR.

SZOHNER OLGA föllépte.

Csütörtökön, 1896. szeptember 10-én,

a kolozsvári országos nemzeti szinház személyzetével

Este 7 órakor rendes helyárakkal:

TÜCSÖK.

Vagy:

A BOSZORKÁNY UNOKÁJA.

Falusi életkép 5 felvonásban.

Kezdete 7, vége 10 órakor.

Holnap, pénteken 1896. szeptember hó 11-én,

HUN UTÓDOK.

Szomorujáték 3 felvonásban.

Felelős szerkesztő: **CSIPPÉK FERENCZ.**

---

ad. 9623|1896. szám.

Árverés elhalasztás.

Van szerencsém a t. cz. közönséget értesiteni, hogy a Nagyvárad város tulajdonát képező szántóföldek haszonbérbe adására vonatkozólag a **folyó évi szeptember hó 14.** és következő napjaira kitüzött nyilvános árverés az országos vásár miatt **folyó évi szeptember hó 21-én d. e. 9 órakor** és következő napjain fog megtartatni.

Tudatom továbbá, hogy a városi rendőr-hajduk, tüzoltók és szolgaszemélyzet részére szükséges ruházat szállitása tárgyában a **folyó évi szeptember hó 28-adik** napjára kitüzött árlejtésnél csakis a városi tanács által elfogadott és a városi gazdasági ügyosztálynál megtekinthető szövetruházati mintákra tehető és fogadtatnak el ajánlatok.

Nagyváradon, 1896. szeptember hó 9.

190 1—3

Papp János,
gazdasági tanácsnok,
árverelő küldöttségi elnök.

Nyomatott laptulajdonos: Szent László-nyomda-részvénytársaságnál Nagyváradon.